

Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna anslagen (totalt ca 3,1 miljarder kronor) och bemyndigandena för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Samtliga motioner som tar upp anslagsfrågor avstyrks av utskottet. Företrädarna i utskottet för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet deltar inte i beslutet om anslag. De erinrar i särskilda yttranden om de budgetförslag som framlagts av respektive parti. I förhållande till regeringens förslag för utgiftsområdet ville Moderata samlingspartiet minska utgiftsramen med 550 miljoner kronor, Folkpartiet med 512 miljoner kronor och Kristdemokraterna med 250 miljoner kronor. Centerpartiet ville höja utgiftsramen med 592 miljoner kronor.

I fråga om den allmänna inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken anser utskottet att det är värdefullt att den kan följas upp på ett mer systematiskt sätt, bl.a. när det gäller ekonomisk tillväxt, sysselsättning och nystartade företag. Beträffande frågan om samband mellan den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken vill utskottet avvakta med ställningstagande i sak till dess att frågan är färdigberedd. Enligt utskottets mening bör liksom tidigare år den uthålliga tillväxtens betydelse och därmed även miljöpolitiken och jämställdhetspolitiken betonas. Vidare står utskottet kvar vid sin uppfattning att det på sikt är angeläget att minska användningen av olika bidrag inom den regionala utvecklingspolitiken. I en reservation (m, fp, kd, c) framhålls att en framtidsinriktad regional utvecklingspolitik bör inriktas på att skapa förutsättningar för utveckling, bl.a. när det gäller företagande. Reservanterna markerar vikten av att landsbygdspolitiken och skärgårdspolitiken skall syfta till en allsidig utveckling av landsbygden respektive skärgården. För de företagsstöd som trots alls behövs bör enligt reservanterna tonvikten ligga på generella stöd.

Vidare avstyrker utskottet liksom tidigare förslag om inrättande av en glesbygdsombudsman.

Utskottet behandlar i betänkandet även frågor om EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik och avstyrker förslag om regeländringar.

Beträffande EG:s framtida sammanhållningspolitik anser utskottet att strukturfondsfrågorna inte kan ses isolerat; lösningen av dessa frågor är också beroende av gemenskapens jordbruks- och konkurrenspolitik. Den utstakade linjen innebär budgetrestriktivitet. Utskottet understryker betydelsen av förenklade arbetsätt och en insiktsfull användning av subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen). Vidare ansluter sig utskottet till regeringens uppfattning att det är rimligt att utgå från länders snarare än regioners behov. Om denna linje inte får stöd i EU anser utskottet att gleshetskriteriet starkt måste hävdas vid förhandlingar om ett nytt mål 1. I en reservation (kd, c) hävdas att sammanhållningen kring en europeisk dimension är det viktigaste målet och att gleshetskriteriet är mycket väsentligt.

Vidare tas ansvaret för företagsstöd upp i betänkandet. Utskottet anser att det är av stort värde ur demokratisk synpunkt att pröva nya modeller för lokalt engagemang i den regionala utvecklingspolitiken. Sådana försök görs nu inom ramen för självstyrelseorgan och vissa kommunala samverkansorgan. I en reservation (kd, c) förordas att makten omfördelas så att direktvalda regionala organ ansvarar för de företagsstöd och de olika utvecklingsmedel som tillförs det regionala utvecklingsarbetet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken.....	8
Propositionen.....	8
Motionerna	11
Vissa kompletterande uppgifter.....	13
Befolkningsutveckling.....	13
Strukturen och uppgiftsfördelningen inom	
samhällsorganisationen.....	13
Landsbygdspolitik	15
Utredning om Glesbygdsverkets roll och uppdrag	15
Remissynpunkter på utredningen om Glesbygdsverkets roll	
och uppdrag	16
Skärgårdspolitik	18
Jämställdhets- och integrationsfrågor	19
Utvärderingar av regionalpolitiska företagsstöd m.m.....	20
Nationell samordning för regional utveckling	21
Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva	21
Utskottets ställningstagande	22
Glesbygdsombudsman	24
Bakgrund.....	24
Motionen	24
Vissa kompletterande uppgifter.....	25
Utskottets ställningstagande	25
EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik	25
Bakgrund.....	25
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter.....	26
Utskottets ställningstagande	27
EG:s framtida sammanhållningspolitik	28
Bakgrund.....	28
Motionen	28
Vissa kompletterande uppgifter.....	29
Utskottets ställningstagande	33
Ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken	34
Bakgrund.....	34
Motionerna	35

Vissa kompletterande uppgifter	36
Utskottets ställningstagande	36
Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling	38
Inledning	38
Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1)	38
Propositionen	38
Motionerna	40
Vissa kompletterande uppgifter	41
Landsbygdsån (33:2)	42
Propositionen	42
Motionen	42
Vissa kompletterande uppgifter	42
Transportbidrag (33:3)	43
Propositionen	43
Motionerna	43
Vissa kompletterande uppgifter	43
Glesbygdsverket (33:4)	44
Propositionen	44
Motionen	44
Vissa kompletterande uppgifter	44
Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006 (33:5)	45
Propositionen	45
Regionalt och lokalt utvecklingsarbete	45
Motionen	45
Vissa kompletterande uppgifter	46
Utskottets ställningstagande	47
Reservationer	49
1. Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken (m, fp, kd, c)	49
2. EG:s framtida sammanhållningspolitik (kd, c)	51
3. Ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken (kd, c)	51
Särskilda yttranden	53
1. Anslag m.m inom utgiftsområde 19 Regional utveckling (m)	53
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling (fp)	54
3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling (kd)	55
4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling (c)	57
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	59
2. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling	63

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N210, 2003/04:N255 yrkande 1, 2003/04:N271, 2003/04:N278, 2003/04:N322, 2003/04:N328 yrkandena 2, 4, 6, 9, 12 och 25, 2003/04:N330 yrkandena 5, 6 och 8, 2003/04:N336 yrkande 4, 2003/04:N338 yrkande 1, 2003/04:N344 yrkande 1, 2003/04:N345 yrkande 1, 2003/04:N362, 2003/04:N378 och 2003/04:A341 yrkande 2.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Glesbygdsombudsman

Riksdagen avslår motion 2003/04:N288 yrkande 6.

3. EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N246 och 2003/04:N385.

4. EG:s framtida sammanhållningspolitik

Riksdagen avslår motion 2003/04:N328 yrkande 3.

Reservation 2 (kd, c)

5. Ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N215 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N328 yrkande 1 och 2003/04:N335 yrkande 8.

Reservation 3 (kd, c)

6. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004, i fråga om ramanslaget 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder, göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 3 200 000 000 kr under åren 2005–2012. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 19 punkt 1.

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004, i fråga om ramanslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006, göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 3 500 000 000 kr under åren 2005–2008.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 19 punkt 2.

c) Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 19 Regional utveckling enligt regeringens förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 19 punkt 3.

d) Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi240 yrkande 25 i denna del, 2003/04:N236, 2003/04:N267 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N289 yrkande 1, 2003/04:N345 yrkande 7, 2003/04:N370, 2003/04:N389 yrkande 1 och 2003/04:N409.

Stockholm den 20 november 2003

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp)*, Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Ulla Löfgren (m)*, Carina Adolfsson Elgestam (s), Yvonne Ångström (fp)*, Åsa Torstensson (c)*, Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m)*, Lars Johansson (s), Henrik von Sydow (m)*, Lars Lindén (kd)* och Gunilla Wahlén (v).

* Har avstått från att delta i beslutet under punkt 6.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2003/04:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 19 Regional utveckling,

dels 26 motioner från den allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Näringsdepartementet samt för Svenska Riksförbundet Nationellt Resurscentrum för kvinnor (NRC). Vidare har utskottet vid besök hos Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet fått information om och diskuterat med företrädare för förbunden om EG:s framtida sammanhållningspolitik.

Förslagen i propositionen och i motionerna återges i bilaga 1. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 19 redovisas i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Inledning

Utgångspunkten för detta betänkande är att ramen för utgiftsområde 19 är fastställd för år 2004. Finansutskottets majoritet tillstyrkte den 10 november 2003 regeringens förslag till utgiftsram för år 2004 för utgiftsområde 19 Regional utveckling (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:FiU1). Riksdagen fattade den 19 november 2003 beslut om ramarna för de olika utgiftsområdena för år 2004 i enlighet med finansutskottets förslag. Av tabellen i bilaga 2 framgår regeringens och de olika partiernas förslag till anslag under utgiftsområdet.

En nyhet är att utgiftsområdets benämning ändrats från Regional utjämnings och utveckling till Regional utveckling enligt en ändring i riksdagsordningen. Ändringen trädde i kraft den 1 oktober 2003 och tillämpas första gången i fråga om statsbudgeten för år 2004 (prop. 2002/03:100, bet. 2002/03:FiU21).

Betänkandet disponeras på följande sätt. Först behandlas frågor om den allmänna inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken. Därefter tar utskottet upp frågor om inrättande av en glesbygdsombudsman, om EG:s strukturfonder och om ansvar för företagsstöd samt slutligen frågan om anslagen för budgetåret 2004.

Övriga frågor om åtgärder för att utveckla olika regioner kommer utskottet att behandla under våren 2004. Dessa frågor rör bl.a. tillväxtprogram, kapitalförsörjning, landsbygd och storstad samt frågor om lokalisering av statlig verksamhet och om disposition av del av vattenkraftsvinsterna.

Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken. Utskottet står fast vid den politik som har gällt under de senaste åren och anser inte att motionskraven kan ligga till grund för en förändrad inriktning. *Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).*

Propositionen

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är sedan år 2002 väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. Den regionala utvecklingspolitiken bedrivs i gles- och landsbygd, i små och medelstora städer samt i storstadsområden. Motivet är att den nationella tillväxten utgörs av summan av den tillväxt som skapas lokalt och

regionalt. Anpassningen till de regionala skillnaderna innebär dock att det behövs riktade åtgärder för geografiskt avgränsade områden även fortsättningsvis.

Med väl fungerande lokala arbetsmarknadsregioner avses att regionerna är så attraktiva för människor och företag att det är möjligt att ta till vara den potential och den livskraft som finns i alla regioner. Hållbara regioner innebär att politiken skall bidra till att nuvarande och kommande generationer kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden. Hållbar tillväxt är tillväxt som bidrar till hållbar utveckling. Med en god servicenivå avses att det skall finnas kommersiell och offentlig service i tillräcklig omfattning. Kommersiell service avser främst tillgång till dagligvaror och drivmedel. Offentlig service omfattar såväl statlig som kommunal service. Effekterna bör kunna avläsas utifrån ekonomiskt, ekologiskt och socialt perspektiv. Måtten utgörs främst av ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning samt uppnående av nationella jämställdhetsmål och miljö kvalitetsmål. Enligt regeringen bör det i framtiden bli möjligt att redovisa effekterna i förhållande till de statliga insatserna inom politikområdet.

Statens viktigaste roll är att skapa goda grundförutsättningar för en utveckling mot hållbar tillväxt och en god servicenivå i alla delar av landet. Enligt regeringens uppfattning är arbete i gemensamma partnerskap i hög grad bidragande till en lokal mobilisering. Lokal och regional handlingsfrihet är viktig för en god regional utveckling. Regionala tillväxtprogram kan ses som delprogram inom ramen för en bred samlad utvecklingsstrategi för hållbar regional utveckling. Det gäller att ta till vara lokala och regionala förutsättningar i de regionala tillväxtprogrammen. Ett syfte med programarbetsformen är att lärandet skall öka och goda resultat spridas. Olika delar av landet skall inte ställas mot varandra. Både problem i tillväxtregioner och i regioner med geografiska lägesnackdelar eller med stora strukturproblem måste tas på allvar. Politiken skall inriktas på att förstärka de lokala arbetsmarknadsregionerna så att de utvecklas. Vidare är det enligt regeringen viktigt att myndigheternas lokalisering får en större spridning över landet. Strukturfrågorna kommer att tas upp separat i senare avsnitt i betänkandet.

Lokala och regionala resurscentrum för kvinnor finns på ca 130 platser i Sverige. Dessutom finns ett 50-tal nätverk för kvinnor med skilda fokus men med kopplingar till lokala och regionala resurscentrum för kvinnor. Verksamheten vid resurscentrumen är främst inriktad på att utveckla och öka kunskaperna om kvinnors företagande och på att bedriva utvecklingsprojekt. Vidare skall centrumen bidra till att utveckla jämställdhetsperspektivet i de regionala tillväxtavtalen/tillväxtprogrammen. Under perioden 1999–2002 erhöll centrumen ca 207 miljoner kronor som bidrag från Verket för näringslivsutveckling (Nutek), länsstyrelser, kommuner, landsting m.fl.

Den regionala utvecklingspolitiken indelas fr.o.m. år 2002 i tre verksamhetsområden, nämligen Programlagda utvecklingsprojekt, Kapitalförsörjning och Kommersiell service. Generellt skall utvecklingen i landets regioner följas genom statistik avseende den regionala lönesumman för kvinnor och

män och andelen förvärvsarbete i åldern 20–64 år för kvinnor och män, uppdelade på lokala arbetsmarknadsregioner. De resultatindikatorer som redovisas i budgetpropositionen avser regeringen att ytterligare utveckla.

Programlagda utvecklingsprojekt innefattar regionala tillväxtavtal (från år 2004 tillväxtprogram) och projekt inom EG:s strukturfonder under perioderna 1995–1999 respektive 2000–2006. Målet för verksamhetsområdet Programlagda utvecklingsprojekt är att medverka till ökad samverkan mellan olika politikområden för att uppnå hållbar regional utveckling. För de regionala tillväxtavtalen grundas resultatindikatorer på samverkan mellan olika parter och det mervärde som förväntas bli resultatet. Resultatindikatorer för projekten inom EG:s strukturfonder under perioden 2000–2006 är antal nya och bevarade arbetstillfällen uppdelade på kvinnor och män samt antal nystartade företag uppdelade på kvinnor och män.

Kapitalförsörjning innefattar regionalt utvecklingsbidrag, landsbygdsstöd, sysselsättningsbidrag, såddfinansiering och transportbidrag. Målet för verksamhetsområdet Kapitalförsörjning skall fr.o.m. år 2004 vara en hållbar tillväxt i stödföretagen, som därmed bidrar till fler nya arbetstillfällen för kvinnor och män. Resultatindikatorer för landsbygdsstöd, sysselsättningsbidrag och regionalt utvecklingsbidrag skall utgöras av:

- förväntat antal nya arbetstillfällen, uppdelade på kvinnor och män,
- genomsnittlig subvention per förväntad ny årsarbetskraft för kvinnor respektive män,
- (gäller ej sysselsättningsbidrag) investeringar som beräknas delfinansieras av stöden,
- antal kvinnor respektive män som finns anställda respektive antal kvinnor och män på ledningsnivå på arbetsstället och i styrelsen i organisationen,
- (gäller enbart för regionalt utvecklingsbidrag) förädlingsvärde, omsättning och vinstmarginal.

För såddfinansiering och transportbidrag skall fr.o.m. år 2004 resultatindikatorn antal kvinnor respektive män som finns anställda samt antal kvinnor och män på ledningsnivå på arbetsstället och i styrelsen i organisationen följas upp. För såddfinansiering finns därutöver den nya indikatorn antal anställda och överlevnadsgrad fem år efter beslutstidpunkten. För transportbidrag bedrivs ytterligare utvecklingsarbete avseende redovisning av stödformens effekter.

Området Kommersiell service omfattar stöden till kommersiell service. Målet skall fr.o.m. år 2004 vara en god tillgång till kommersiell service för kvinnor och män. Resultatindikatorer är fr.o.m. år 2004 utveckling av tillgången till kommersiell service för kvinnor och män samt antal kvinnor respektive män som finns anställda och antal kvinnor och män som finns på ledningsnivå på arbetsstället och i styrelsen i organisationen.

Vidare erinras i budgetpropositionen om att regeringen i 2001 års proposition om regional utvecklingspolitik (prop. 2001/02:4) har redovisat sin bedömning att inriktningar och beslutsordningar bör ses över och utvecklas för de regionala stödformer som bibehålls. Som ett resultat av en översyn inom

Näringsdepartementet år 2002 har regeringen uppdragit åt Nutek att utforma ett kvalitetssäkringssystem för arbetet med i första hand de selektiva företagsstöden.

Motionerna

I motionerna 2003/04:A341 (s) och 2003/04:N322 (s) diskuteras behovet av uppföljning och utvärdering av det s.k. regionala tillväxtkapitalet. De statliga åtagandena inom sysselsättnings- och tillväxtpolitiken ger en splittrad bild, anförs det. Betydelsen av sektorssamverkan är mycket viktig för att uppnå en helhetssyn och en samordning av resurserna. I motionerna förordas att utbytet av de offentliga resurserna klargörs på ett mer tydligt sätt.

Motionärerna till motion 2003/04:N362 (s) menar att landsbygdspolitiken skall ses som en komplettering till den regionala utvecklingspolitiken. De anser att den landsbygdsvision som fanns i den tidigare regionalpolitiken har tonats ned i den nya regionala utvecklingspolitiken vilken har lokala arbetsmarknader som grund. Nu behövs insatser som riktas speciellt mot landsbygden, bl.a. när det gäller företagande och kommunikationer. Framför allt bör en ökad inflyttning av barnfamiljer underlättas.

Enligt vad som hävdas i motion 2003/04:N378 (s) måste Sverige ta upp frågan om en levande kust och skärgård på ett mer fokuserat sätt och sikta på att få till stånd en nationell strategi. Det bör enligt motionärerna observeras att skärgården har helt andra förutsättningar än glesbygden i övrigt, bl.a. genom att det i ett antal kustkommuner sker en omvandling av åretruntfastigheter till fritidsbostäder. Utvecklingsmöjligheterna hänger samman med att miljön måste vara attraktiv för turism men också för åretruntboende, samtidigt som fiskepolitiken och politiken för småskalig industri m.m. anpassas för skärgårdarna.

I motion 2003/04:N344 (m) anförs att villkoren för landsbygden måste förbättras för att utveckling skall kunna komma till stånd. Bland annat bör transporterna förenklas om det skall vara möjligt att bo på landet. Vidare måste reglerna inom social omsorg, miljöområdet, skolområdet m.m. bli mer flexibla.

I motion 2003/04:N271 (kd) krävs en ny regional utvecklingspolitik. Tre Norrbottenskommuner (Övertorneå, Pajala och Överkalix) föreslås bli försöks- och modellkommuner för en ny politik, som inkluderar sänkta arbetsgivaravgifter och skatter, satsning på turismen, friare arbetskraftsinvandring m.m.

Enligt motionären till motion 2003/04:N278 (kd) bör staten verka för att lokala nav upprättas. Syftet är att samordna resurserna för att med utgångspunkt i de lokala förutsättningarna garantera en grundservicenivå inom rimligt avstånd. Detta bör ske i samarbete mellan lokalbefolkning, bygderörelse, näringsliv, kommun och länsstyrelse.

Enligt vad som sägs i motion 2003/04:N330 (kd) bör Folkhälsovetenskapliga rådet föreslå ett grundservicepaket för landsbygds- och glesbygdsområden beaktas. Syftet är att förhindra ytterligare serviceindragningar. Flera modeller

av samordnad service bör prövas. Kristdemokraternas förslag om servicepunkter innebär en samordning av tillgångar för att garantera en grundservice-nivå inom rimligt avstånd. Folkrådet och de lokala utvecklingsgruppernas arbete är ett bra exempel på lokal demokrati i ett underifrånperspektiv. I fortsättningen handlar det om att stimulera alla krafter i arbetet med att skapa tillväxt även på landsbygden och de mindre orterna.

I motion 2003/04:N338 (kd) gör motionärerna gällande att om kust- och skärgårdssamhällena långsiktigt skall kunna överleva som rekreationsområden krävs att det också finns en bofast befolkning. Förutom skatte- och transportfrågor begärs rimliga villkor för näringsverksamheten i skärgårdarna, samtidigt som den unika miljön för turism och rekreation kan tas till vara.

Den regionala utvecklingspolitikens främsta uppgift är att bidra till utvecklingen av livskraftiga regioner i hela landet, framhålls det i kommittémotion 2003/04:N345 (kd). Enligt motionärerna byggs livskraftiga regioner när människor med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv. Politiken bör underlätta sådana processer, i första hand genom generella åtgärder som syftar till att ge goda förutsättningar för näringslivet. Lands- och glesbygdens kännemärke är småföretagande. Avgörande för välfärd och tillväxt är ett näringslivsklimat som uppmuntrar företagande. Regelverket måste bli enklare och kommunikationerna förbättras. Målet är att hela Sverige skall leva och att människor i alla kommuner kan få sina grundläggande behov av bostad, arbete, service, kultur m.m. tillgodosedda.

I motion 2003/04:N210 (c) förordas att landsbygdsföreträdare med stöd av statsmakterna tar fram ett landsbygdspolitiskt framtidsprogram. Det behövs en samlad syn på landsbygdens alla möjligheter. Att få fler boende i landsortsregionerna är en av utmaningarna. Enligt motionärerna bör regionerna och kommunerna få ökad frihet att själva lösa problemen, bl.a. när det gäller arbetsmarknadspolitikens regler samt planfrågor. Tillgången till lokal service är den viktigaste frågan enligt en undersökning.

I motion 2003/04:N255 (c) anfördes att det behövs en samlad syn på utvecklingen av landsbygden i syfte att uppnå tillväxt i hela Sverige. En grund för en aktiv regional utvecklingspolitik är att det finns en vision för landsbygdspolitiken.

I en statlig utredning om en ny landsbygdspolitik har föreslagits att regionala utvecklingsfrågor organisatoriskt skall höra till Jordbruksdepartementet, erinrar Centerpartiet om i sin motion 2003/04:N328. Partiet instämmer inte i detta förslag utan anser att det är principiellt riktigt att landsbygdsfrågorna även fortsättningsvis behandlas i Näringsdepartementet, eftersom landsbygden inrymmer många fler aspekter än jordbruk. Dock bör det hållas i minnet att reformeringen av EG:s jordbrukspolitik inom en snar framtid kan leda till att stora delar av jordbrukspolitik kommer att inriktas på just landsbygdspolitik, anför motionärerna. Målet för en landsbygdspolitik bör bl.a. vara att utveckla näringsverksamheten på landsbygden, såväl när det gäller de traditionella näringarna som när det är fråga om nya företag inom turism och tjäns-

ter, anser motionärerna. Närheten till en fungerande service är en förutsättning för en livskraftig landsbygd.

Skärgårdarna har en speciell situation, påpekar motionärerna vidare och anför att det därför bör finnas en politik som särskilt tar hänsyn till de stora skillnaderna mellan åretruntlivet i skärgården och fritidslivet där. Obalansen kan leda till döda vintersamhällen och konstgjorda sommarmiljöer, om inga åtgärder vidtas. Det krävs sådana planeringsförutsättningar att lokala traditioner och kultur i samverkan med tillväxtfaktorer kan skapa livskraftiga skärgårdssamhällen.

Enligt motionärerna bör det finnas ett formulerat könsperspektiv på all regional utvecklingspolitik. Det är också nödvändigt att utvärdera politiken ur denna aspekt. Ett första steg är att all statistik bör vara uppdelad på kön. Även invandarperspektivet bör särskilt tas upp, bl.a. när det gäller bankers och myndigheters service, företagande m.m.

En översyn behövs av hur det regionalpolitiska stödet fungerar och betalas ut, menar motionärerna. En sådan översyn bör kunna leda till att resurser frigörs för regionala och lokala utvecklingsresurser. Bland annat bör de frivilliga utvecklingsgrupperna stödjas genom ytterligare resurser, som skall användas till dels en regional pott, dels en pott för lokala utvecklingspengar. De senare medlen bör också kunna användas för EU-projekt som de lokala utvecklingsgrupperna initierar.

För mindre städer och landsbygden är jämställdheten särskilt viktig, hävdas det i motion 2003/04:N336 (c). Fler kvinnliga företagare måste få möjlighet att förverkliga sina affärsidéer, bl.a. genom utbyggd affärsrådgivning och fler kvinnliga resurscentrum.

Vissa kompletterande uppgifter

Befolkningsutveckling

Upplysningsvis kan redovisas att folkmängden i Sverige ökade med ca 32 000 personer under år 2002 till ca 8 941 000 personer. Vad avser Sveriges 21 län minskade befolkningen i nio län. Befolkningsminskningen i landets glesbygder fortsätter. I skogslänen (Värmland, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten) minskade befolkningen i alla län utom Västerbottens län under år 2002. Orsaken är framför allt att antalet avlidna överstiger antalet födda. I tätortsnära landsbygder har de senaste årens befolkningsminskning förbytts till en svag befolkningsökning. Också i dessa områden är antalet avlidna högre än antalet födda, men ett positivt flyttnetto har under det senaste året lett till en befolkningsökning totalt sett.

Strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen

När det gäller strukturen och uppgiftsfördelningen mellan staten, landstingen och kommunerna har en parlamentarisk kommitté (under ordförandeskap av landshövding Mats Svegfors) tillkallats i januari 2003. Enligt direktiven (dir. 2003:10) skall arbetet bedrivas i två etapper. I den första etappen skall kom-

mittén identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, landstingen och kommunerna. Kommittén skall även identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Kommittén skall i sitt arbete utgå från en övergripande beskrivning av rådande struktur och uppgiftsfördelning, där såväl brister som förtjänster med nuvarande ordning identifieras. För den första etappen skall kommittén redovisa ett delbetänkande senast den 15 december 2003.

I den andra etappen skall kommittén göra en fördjupad analys och bedömning av strukturen och uppgiftsfördelningen. Kommittén skall också i de delar där den finner det motiverat föreslå förändringar. Regeringen avser återkomma med tilläggsdirektiv för denna del av uppdraget.

Enligt direktiven är bakgrunden till utredningen de stora förändringar som samhället i dag genomgår och de utmaningar och möjligheter som detta innebär. Ekonomiska, demografiska och tekniska faktorer liksom EU-medlemskapet och internationaliseringen i stort har inneburit att den rådande uppgiftsfördelningen mellan staten, kommunerna och landstingen allt oftare kommit att ifrågasättas. Befolkningsminskningen i stora delar av landet tillsammans med en allt högre genomsnittsålder påverkar skatteintäkter, statsbidrag och kostnader. Uppgiften att upprätthålla grundläggande samhällsservice i glesbefolkade områden innebär en betydande utmaning för staten, kommunerna och landstingen. Målet för politiken måste vara att välfärden, i form av goda levnadsvillkor och en fungerande service med likvärdig kvalitet, säkras i hela landet, sägs det i direktiven.

Behovet av samplanering över de administrativa gränserna har ökat rent allmänt. Det finns också exempel på ett mer formaliserat gräns- och nivåövergripande samarbete, såsom de regionala tillväxtavtalen och de lokala utvecklingsavtalen inom storstadspolitiken samt inom kommunala samverkansorgan. Inom EU har framlagts olika förslag som innebär en ökad roll för de regionala och lokala nivåerna i EU-arbetet. En annan förändring är att rättighets- och ramlagstiftning samt EU-medlemskapet har gett förvaltningsmyndigheter, domstolar och EU ett större inflytande över lagstiftningen och dess tillämpning.

I sitt arbete skall kommittén särskilt uppmärksamma bl.a. följande frågor:

- Hur klarar kommuner och landsting sina välfärdsåtaganden utifrån demografiska, samhällsekonomiska och tekniska förändringar?
- Hur väl anpassad är den nuvarande kommun- och länsindelningen till dessa förändrade förutsättningar?
- Hur påverkar internationaliseringen, särskilt samarbetet inom EU, det svenska politiska och administrativa systemet?
- Hur påverkas förutsättningarna för riksdagen och regeringen att ta och utkräva ansvar?

– På vilket sätt påverkar strukturen inom samhällsorganisationen förutsättningarna att identifiera och åtgärda bristande jämställdhet?

Landsbygdspolitik

Inom politikområdet Landsbygdspolitik under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar hanteras åtgärder som i stor utsträckning riktas till lanbruksföretag men också till andra företag på landsbygden. Målet för politikområdet Landsbygdspolitik är en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. I detta mål innefattas en hållbar livsmedelsproduktion, sysselsättning på landsbygden, hänsyn till regionala förutsättningar och uthållig tillväxt. Åtgärderna inom ramen för landsbygdspolitiken skall – tillsammans med åtgärder inom andra politikområden – bidra till att uppfylla den regionala utvecklingspolitikens mål. Regional utveckling inbegriper således landsbygdsutveckling.

Regeringens skrivelse om landsbygdspolitik (skr. 2002/03:111), som avlämnades i maj 2003 och som behandlas av miljö- och jordbruksutskottet, innehåller en fördjupad redovisning av uppnådda resultat och hur de ingående åtgärderna bidrar till att nå en hållbar utveckling på landsbygden. Betänkande 2003/04:MJU2, där dessa frågor ingår, slutjusteras av miljö- och jordbruksutskottet den 25 november 2003.

Det kan noteras att inom ramen för strukturfonderna gemenskapsinitiativet Leader+ hanteras inom Näringsdepartementet, medan Miljö- och landsbygdsprogrammet för Sverige 2000–2006 hanteras av Jordbruksdepartementet.

Utredning om Glesbygsverkets roll och uppdrag

År 2002 tillkallades en särskild utredare (docent Erik Westholm) med uppgift att genomföra en översyn av Glesbygsverkets roll och uppdrag inom den nya regionala utvecklingspolitiken. Utredningens slutbetänkande Mot en ny landsbygdspolitik (SOU 2003:29) överlämnades till regeringen i april 2003.

I utredningens betänkande föreslås ett antal förändringar av Glesbygsverkets roll men också när det gäller landsbygdspolitiken i stort. Utredningen föreslår att en särskild utvecklingsinriktad landsbygdspolitik införs, frikopplad från den regionala utvecklingspolitiken. Utgångspunkten för landsbygdspolitiken föreslås vara det nationella intresset av en landsbygd som är ekonomiskt livskraftig, som har höga natur- och kulturvärden och som består av socialt välfungerande och levande byar, bygder och orter. Glesbygsverket föreslås byta namn till Landsbygdsverket och dess anslag bör flyttas från utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (från år 2004 Regional utveckling) till politikområdet Landsbygdspolitik under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (under ett departement som skulle kallas Landsbygds- och jordbruksdepartementet). En ny utredning bör tillsättas för att djupare analysera den framtida landsbygdspolitiken med utgångspunkt i två frågor: landsbygden som livsmiljö och den glesa strukturens problem. Bakgrunden till förslaget om en sådan utredning är att det – enligt vad som står i betänkandet – finns en stor brist på överensstämmelse

mellan landsbygdens behov och jordbrukspolitiken, som inte omprövats på lång tid.

I väntan på den föreslagna nya utredningen förordas att det nya Landsbygdsverket skall ha till uppdrag att verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för gles- och landsbygdsbefolkningen i olika delar av landet. Verkets roll som tillhandahållare av kunskaper om landsbygdens utvecklingsprocesser stärks medan uppgiften att bedriva analysverksamhet får relativt sett mindre utrymme. Enligt utredaren har verkets samordningsroll visat sig vara problematisk och bör tas bort. När det gäller den geografiska prioriteringen föreslås en flexibel definition av lands- och glesbygd. Den särskilda geografiska prioriteringen av Norrlands inland och skärgårdsområden skall enligt förslaget slopas.

Utredningsbetänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Remissynpunkter på utredningen om Glesbygdsverkets roll och uppdrag

Glesbygdsverket redovisar i sitt remissvar till regeringen att verket delar utredningens slutsatser om behovet av en särskild politik för landsbygdens utveckling. Glesbygdsverket understryker att det finns en tydlig utvecklingslinje i EG:s jordbrukspolitik att se landsbygden mer i sin helhet och inte enbart ur agrar synvinkel. Vidare vill verket att de av utredningen föreslagna perspektiven om landsbygden som livsmiljö och de glesa strukturernas problem skall kompletteras med ett fokus på landsbygdens tillväxt- och utvecklingsmöjligheter.

Nutek anför i sitt remissvar att begreppet landsbygd inte är en enhetlig kategori som är lämplig för politikutformning på territoriell nivå. Det finns därför inte motiv för ett särskilt statligt verk för detta, inom varken näringspolitiken, den regionala utvecklingspolitiken eller jordbrukspolitiken. Landsbygdsfrågor bör naturligen hanteras inom befintliga myndigheter och samordnas med de regionala tillväxtprogrammen. I konsekvens därmed avvisar Nutek utredningens förslag när det gäller mål för landsbygdspolitik, eftersom dessa skulle skapa oklarhet i förhållande till målen för den regionala utvecklingspolitiken.

Samtliga remissinstansernas yttranden över betänkandet har sammanfattats av Näringsdepartementet. En översiktlig bild redovisas i det följande.

En återkommande synpunkt från de remissinstanser som valt att kommentera utredningsuppdraget är att utredaren avvikit från regeringens utredningsdirektiv och i stället ägnat stort utrymme åt att motivera behovet av en bredare landsbygdspolitik.

Vad gäller den del av utredningen som behandlar Glesbygdsverket har en stor del av remissinstanserna valt att ge sina synpunkter utifrån ett bredare perspektiv än det som tas upp i utredningens förslag. Generellt kan sägas att flertalet av remissinstanserna delar utredningens kritiska syn på Glesbygdsverkets förutsättningar och problem vad gäller bl.a. verkets roll och uppdrag.

Nästan trettio remissinstanser tillstyrker utredningens förslag om Glesbygdsvverkets uppdrag i stort men har vissa synpunkter på deluppgifterna. Motsvarande antal instanser avstyrker förslaget eller väljer att varken tillstyrka eller avstyrka förslaget. En hel del av instanserna ger även förslag på ytterligare uppgifter som verket kan tilldelas.

Flera instanser pekar på vikten av att någon myndighet tilldelas sektorsamordningsansvar. Vidare menar många att en bättre samverkan med övriga myndigheter bör vara en central uppgift för Glesbygdsvverket. Några remissinstanser pekar också på att rollfördelningen mellan verket och andra aktörer måste konkretiseras. Ett antal instanser anser att det är viktigt att någon central myndighet analyserar och följer hur olika politiska beslut påverkar glesbygden och vilken effekt sektorspolitiken har. Några instanser har även påpekat att det finns behov av ett organ med samordnande funktion för aktiv erfarenhets- och kunskapsspridning kring landsbygdsutveckling.

Allmänt kan sägas att det finns skilda uppfattningar vad gäller Glesbygdsvverkets påverkansroll. Även vad gäller Glesbygdsvverkets operativa uppgifter skiljer instansernas sig åt.

Närmare hälften av instanserna har valt att inte alls beröra utredningens förslag om Glesbygdsvverkets nuvarande geografiska prioriteringar och indelningar. Av de instanser som berört förslaget har en övervägande majoritet ställt sig positiva. Flera av dem har dock valt att lägga mindre vikt vid denna punkt och har tillstyrkt förslaget utan angivande av motiv. Av de remissinstanser som yttrat sig i ämnet delar många utredningens kritiska syn på de lokala arbetsmarknadsregionernas svagheter och brister men är trots kritiken överens om att det krävs en flexibel indelning.

En samlad bild av instansernas ställningstaganden till hur utredningens förslag om Glesbygdsvverkets organisatoriska tillhörighet mottagits är inte möjlig att ge. Generellt kan sägas att en övervikt av instanserna som berört punkten om att flytta Glesbygdsvverket från Näringsdepartementet till Jordbruksdepartementet avstyrker förslaget. En majoritet av de instanser som valt att beröra förslaget om namnbyte på Glesbygdsvverket tillstyrker det. Punkten om namnbyte på Jordbruksdepartementet har många instanser valt att lämna utan kommentarer. Flertalet remissinstanser tar inte heller aktivt ställning i frågan om medel på anslaget 33:4 Glesbygdsvverket under utgiftsområde 19 Regional utveckling skall överföras till utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar. Av de instanser som tagit ställning i resursfrågan är flertalet mot utredarens förslag.

Många remissinstanser har valt att kommentera Glesbygdsvverkets myndighetsstruktur samt kommit med egna förslag på förändringar. Av förändringsförslagen kan utläsas att det anses finnas ett behov av nationell samordning och samverkan mellan Glesbygdsvverket och andra myndigheter, organ och verk. Några instanser har fört fram synpunkter på en myndighetsstruktur där Glesbygdsvverket avvecklas eller förs samman med andra redan befintliga myndigheter. En grupp instanser har framfört förslag på att bilda en ny sam-

ordningsfunktion inom Regeringskansliet i form av t.ex. en landsbygdsdelegation.

Huvuddelen av remissinstanserna, däribland nästan samtliga länsstyrelser, ställer sig positiva till utredningens förslag om att en politik för landsbygdens utveckling bör formuleras. En del instanser har även valt att kommentera EG:s jordbrukspolitik och dess kopplingar till en kommande landsbygdspolitik.

Merparten av remissinstanserna ser det som positivt om en utredning tillställs för att fördjupa kunskapen inom områden som är strategiskt viktiga för landsbygdens framtid i Sverige.

Skärgårdspolitik

Skärgårdsbegreppet avser normalt öarna längs kusterna liksom angränsande fastlandsområden samt öar i våra större insjöar, enligt vad som sägs i Glesbygdsvverkets årsbok 2003. När det gäller statistik som redovisas för svenska skärgårdar har det emellertid enligt Glesbygdsvverket varit nödvändigt med en relativt snäv avgränsning av skärgårdsbegreppet, nämligen öar utan fastlandsförbindelse. I dessa sammanhang indelas skärgårdsområdena i sex olika områden, nämligen

1. Norrlandskusten,
2. Uppsala, Stockholms och Södermanlands skärgårdar,
3. Östergötlands och Kalmar skärgårdar,
4. Blekinge och Skåne skärgårdar,
5. skärgården på västkusten,
6. öarna i sex insjöar.

Därutöver sker en indelning i öar med god tillgänglighet (möjlighet till daglig arbetspendling), öar med låg tillgänglighet (dagliga kommunikationer men lång restid) och öar med dålig tillgänglighet (arbetspendling omöjlig).

Baserat på dessa definitioner kan konstateras att skärgårdsregionernas totala befolkning har ökat med 3 % mellan åren 1997 och 2002. Det är dock relativt stora variationer mellan Stockholmsgruppens skärgårdar som haft en befolkningsökning på 8,2 % och Blekinge-Skånes skärgård som haft en befolkningsminskning på 5,4 %. I Stockholmsgruppens skärgård har öar med god tillgänglighet haft en befolkningsökning på 21,9 % under perioden 1997–2002 medan exempelvis västkustens öar med låg tillgänglighet haft en befolkningsminskning på 2,9 %.

Den regionala utvecklingspolitiken omfattar alla delar av landet, inklusive skärgården. Instruktionen för Glesbygdsvverket (SFS 1990:1008) är mer fokuserad genom att verket har till uppgift att genom påverkan på olika samhällssektorer verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för glesbygds- och landsbygdsbefolkningen i olika delar av landet med tyngdpunkten i skogslänens inre delar samt i skärgårdsområdena.

Som tidigare redovisats föreslås i betänkandet Mot en ny landsbygdpolitik att den särskilda prioriteringen av bl.a. skärgårdsområden skall slopas. Enligt Glesbygdsvverkets ovan nämnda remissvar stöder verket detta förslag, eftersom den regionala utvecklingspolitiken är generell för hela landet och redskapen för denna politiks genomförande till största delen formas på den regionala nivån. Därför fyller den nuvarande prioriteringen inte längre något syfte enligt verket.

Regeringen beslutade i februari 2003 att bevilja Skärgårdarnas riksförbund 500 000 kronor för år 2003 för att främja samverkan mellan olika organisationer i skärgården samt till förbundets övriga verksamhet.

Jämställdhets- och integrationsfrågor

Enligt riktlinjerna för de regionala tillväxtprogrammen, vilka beslutades under hösten 2002, skall såväl jämställdhetsaspekterna som integrations- och mångfaldsperspektivet beaktas. Under hösten 2003 kommer de regionala tillväxtprogrammen att redovisas till regeringen. Vidare kan nämnas att uppmärksamhet har riktats mot behoven av att bredda de regionala partnerskapen, så att kompetens finns inom områdena miljö och jämställdhet samt integration och mångfald.

Som redovisats i det föregående skall jämställdhetsperspektivet integreras i ett flertal av resultatindikatorerna inom regional utvecklingspolitik. Resultaten kommer att kunna redovisas könsuppdelat när det gäller förväntat antal nya arbetstillfällen, genomsnittlig subvention per förväntad ny årsarbetskraft, antal anställda, antal personer på ledningsnivå och i styrelsen för berörda företag samt tillgång till kommersiell service.

Enligt den ideella föreningen Svenska Riksförbundet Nationellt Resurscentrum för kvinnor (NRC) skall organisationen bedriva opinion och sprida kunskap om kvinnors livssituation. NRC skall genom påverkan och samarbete med organisationer och myndigheter nationellt och internationellt verka för ett samhälle där kvinnors möjligheter, rättigheter och skyldigheter tas till vara. Riksförbundet bildades i slutet av år 1999 som en efterföljare till det nationella resurscentrum som tidigare fanns inom Nutek.

Lokala och regionala resurscentrum skall bl.a. stimulera kvinnors företagande. Eftersom varje resurscentrum har utformats från de lokala behoven och förutsättningarna, kan det se olika ut i olika delar av landet. I enlighet med regleringsbrevet har Nutek år 2003 avsatt 10 miljoner kronor i basfinansiering och 26 miljoner kronor till projektverksamhet vid lokala och regionala resurscentrum för kvinnor. Enligt uppgift har Nutek initierat en utvärdering av verksamheten vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor. Utvärderingsprojektet fokuserar dels på i vilken utsträckning bidragen har lett till hållbar tillväxt, dels på frågan om hur resurscentrum för kvinnor bidrar till hållbar tillväxt. Projektet skall avslutas i mars 2004.

Integrationspolitikens inriktning (prop. 2003/04:1 utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar, s. 12) är att skapa förutsättningar för invandrades egen försörjning och delaktighet samt att värna grundläggande demokratiska vär-

den. Alla verksamheter skall på alla nivåer och inom alla områden genomsyras av detta integrationspolitiska perspektiv.

Uppsala län är ett län som har formulerat integration som ett särskilt insatsområde i sitt regionala tillväxtavtal. I rapporten Uppsalamodellen, Samverkan för integration inom det regionala tillväxtavtalet (Integrationsverkets stencilserie 2003:07) redovisas erfarenheterna från den särskilda modell för effektivare integration som pågår inom ramen för det regionala tillväxtavtalet. I ledningsgruppen för modellen återfinns representanter för Uppsala kommun, länsstyrelsen, landstinget och Migrationsverket m.fl. I rapporten tas upp samverkan mellan olika aktörer, näringslivets medverkan och anpassningen till lokala och regionala behov ur ett introduktions-, integrations- och mångfaldsperspektiv. Det regionala tillväxtavtalet och Uppsalamodellen rapporteras ha bidragit till ett antal positiva utvecklingstendenser på olika plan inom Uppsala kommun och län. Det gäller dels samverkan mellan myndigheter, dels att integrationsfrågan kommit upp på dagordningen med en perspektivförskjutning som innebär ett större fokus på integration till arbete och ett mer individanpassat angreppssätt. Dessutom börjar insikten växa om att det kan finnas flera fördelar med att på ett mer direkt sätt än hittills beakta företagets efterfrågan samt att se nyanlända som en resurs i ljuset av regionala och lokala behov.

Utvärderingar av regionalpolitiska företagsstöd m.m.

Sysselsättningsbidraget har på uppdrag av regeringen utvärderats av Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS). Från att tidigare ha varit generellt gjordes bidraget år 1998 om till ett selektivt bidrag. Numera lämnas bidrag efter prövning av främst berörda länsstyrelser och Nutek. I rapporten Sysselsättningsbidraget, Utvärdering av ett regionalpolitiskt företagsstöd (A2003:006), analyseras bidragets effekter. Att sysselsättningen ökar är en självklarhet eftersom endast sysselsättningsökning kan ge bidrag. Sammanfattningsvis har stödföretagen ökat sysselsättningen mer än jämförelseföretagen, men de har inte ökat förädlingsvärdet i samma utsträckning. Företag som fått selektivt bidrag har en överlevnadssannolikhet som är sex procentenheter högre än för övriga företag. Utredarnas slutsats är att det selektiva sysselsättningsbidraget i än större utsträckning bör användas för att ge incitament till nyetableringar. Därvid kan företag utanför stödområdet förmås att överväga en lokalisering inom stödområdet. Är det fråga om ett befintligt företag som utvecklar verksamheten bör beloppen vara lägre eftersom bidraget i dessa fall mer har karaktären av ett företagsstöd. För att förenkla den administrativa hanteringen av bidraget bör emellertid stödperioden vara kortare och en större andel av stödet utbetalas under de första åren, anser utredarna. Stödgivande myndigheter bör vara särskilt uppmärksamma och restriktiva i de fall sökande företag tidigare har fått bidrag för nyetablering i en annan del av stödområdet är en annan slutsats av utredningen.

I sammanhanget kan också redovisas att ITPS haft i uppdrag att utvärdera programmet för regional näringspolitik och särskilda regionalpolitiska åtgär-

der, det s.k. 500-miljonersprogrammet. Utvärderingen har gjorts utifrån programmets övergripande syfte att medverka till att förbättra den ekonomiska tillväxten och förutsättningarna för att skapa nya arbetstillfällen, dels i hela landet, dels i de mest utsatta regionerna. I rapporten 500 miljoner för regional utveckling och tillväxt (A2003:007) från april 2003 görs bedömningen att de flesta projekten kan förväntas ha positiva effekter på den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen. En annan bedömning var att programmet i stor utsträckning levt upp till ambitionen att stödja åtgärder som på grund av begränsade medel annars inte skulle ha kommit till stånd. Vissa kritiska synpunkter redovisas också, bl.a. att många projektmålsättningar var otydliga. Vidare rapporteras att de redovisningar som lämnats in till regeringen som uppföljning av de olika projekten var av väldigt ojämn kvalitet. Det saknades också en strategi för hur programmet skulle följas upp. Den sammantagna redovisningen av programmet anses bristfällig, vilket försvårar uppföljning och utvärdering enligt ITPS.

Nationell samordning för regional utveckling

Regeringen gav i mars 2002 ett antal myndigheter i uppdrag att identifiera potentiella områden för samordning inom och mellan sex politikområden. Syftet med uppdraget var att öka den sammanlagda effektivitet i de insatser som genomförs och därigenom förstärka lokala arbetsmarknadsregioners långsiktiga utveckling och bidra till hållbar tillväxt. Detta arbete har letts och koordinerats av Nutek, som i oktober 2003 redovisade slutrapporten Nationell samordning för regional utveckling (R 2003:13).

Regeringens uppdrag infattade i första hand 27 myndigheter samt ett tiotal samrådsaktörer. Eftersom myndigheternas redovisningar är av olika karaktär präglas den generella bilden av osäkerhet enligt Nutek. Trots ett flertal konstruktiva förslag är Nuteks intryck att uppdraget inte har fått det allmänna genomslag som eftersträvats. Det stora antalet förslag från myndigheterna kan emellertid också tolkas som ett nödvändigt första steg i en mer effektiv sektorssamordning.

Målet om väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner förutsätter enligt Nutek följande:

- Respektive myndighet skall identifiera hur dess politikområde förhåller sig till den samlade utvecklingen.
- Ökad samverkan mellan politikområden bör utvecklas inom ramen för den kommande processen med regionala utvecklingsprogram.
- Effektiva metoder måste utvecklas. En grundförutsättning för ett kvalitativt metodutvecklingsarbete för de regionala utvecklingsprogrammen är att de utgår från och engagerar på regional och lokal nivå.

Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva

Folkrörelserådets arbetsuppgifter är att vara bygderörelsens nationella röst, skapa opinion, stödja och stimulera samt underlätta erfarenhetsbyte och sprida goda exempel. Arbetet skall ha en integrerande, miljövänlig och jämställd

inriktning. Det kan nämnas att Folkrorelserådet har erhållit 8 miljoner kronor i bidrag under år 2003 och att 7 miljoner kronor har beslutats av regeringen i bidrag för år 2004 (N2003/73201/RUT).

Utskottets ställningstagande

De senaste årens omfattande omprövning av regionalpolitiken, vilken resulterat i en regional utvecklingspolitik för hela landet, har välkomnats av utskottet. År 2002 började den nya regionala utvecklingspolitiken genomföras. Utskottet har ställt sig positivt till såväl det nya målet som de nya resultatindikatorerna. I de grundläggande inriktningsfrågorna, vilka refererats ovan, står utskottet fast vid denna positiva uppfattning.

I budgetpropositionen för år 2004 kan för första gången resultaten avseende den nya politiken avläsas. De resultatindikatorer som redovisas i propositionen kommer att utvecklas ytterligare. I slutet av år 2002 fick ITPS i uppdrag av regeringen att påbörja ett utvecklingsarbete om hur det nya området Regional utvecklingspolitik bör följas upp och effektutvärderas. Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 maj 2004. När det gäller den del av målet som avser en god servicenivå i alla delar av landet har Glesbygdsverket fått i uppdrag att lämna förslag till uppföljning och effektutvärdering. Uppdraget skall slutredovisas till Näringsdepartementet senast den 31 december 2003. Enligt utskottets mening är det värdefullt att den regionala utvecklingspolitiken på ett mer systematiskt sätt kan följas upp, bl.a. när det gäller ekonomisk tillväxt, sysselsättning, nystartade företag m.m. och avläsas genom indikatorer som kan stämmas av mot de nationella jämställdhetsmålen och miljö kvalitetsmålen.

I ett par av de aktuella motionerna berörs jämställdhetsperspektivet inom den regionala utvecklingspolitiken. Utskottet har inte någon annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att anlägga ett jämställdhetsperspektiv inom den regionala utvecklingspolitiken – bl.a. i fråga om statistik och utvärdering. Enligt riktlinjerna för de regionala tillväxtprogrammen skall jämställdhetsaspekterna beaktas i programmen. De nya resultatindikatorerna skall ge underlag för redovisning av resultatuppgifter uppdelade på kvinnor respektive män och möjliggör därigenom en mer noggrann uppföljning av jämställdhetsmålen inom ramen för de regionala tillväxtprogrammen.

Enligt uppgift skall verksamheten inom regionala och lokala resurscentrum för kvinnor utvärderas.

Motionskravet om ett integrationsperspektiv inom den regionala utvecklingspolitiken ligger i linje med den utveckling som är på gång. Enligt riktlinjerna för de regionala tillväxtprogrammen skall ett integrations- och mångfaldsperspektiv beaktas i programmen. Utöver den ovan refererade Uppsalamodellen för integrationsinsatser i nu löpande tillväxtavtal ser utskottet fram emot att även nya initiativ kan komma till stånd.

När det gäller frågan om sambandet mellan den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken vill utskottet framhålla att frågan är under beredning och att ett ställningstagande i sak bör vänta till dess att ett fullstän-

digt beslutsunderlag kan presenteras. Även utvecklingen inom EU har betydelse för ett framtida ställningstagande liksom den ovan nämnda utredningen om strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen. Denna utredning har bl.a. att ta ställning till hur befolkningsminskningen i stora delar av landet tillsammans med en allt högre genomsnittsålder kan påverka grundläggande samhällsservice i glesbefolkade områden. Kommittén skall i den senare etappen göra en analys och bedömning av strukturen och uppgiftsfördelningen mellan staten, landstingen och kommunerna. Om kommittén finner det motiverat kan den föreslå förändringar i strukturen och uppgiftsfördelningen. Enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl att påskynda frågan om landsbygdspolitikens ställning och därmed relaterade frågor om prioriterade områden och organisatoriska frågor på bekostnad av kvaliteten i beslutet.

I likhet med de uppfattningar som framförs i ett par motioner anser utskottet att företagsamheten är ytterst väsentlig för den regionala utvecklingen och för att främja sysselsättningen på landsbygden. Det kan härutöver erinras om att regeringen fattat beslut om ett nationellt program för entreprenörskap bland unga. Programmet, som genomförs mellan åren 2002 och 2004, skall bidra till att det skapas positiva attityder till entreprenörskap och till nyföretagande. Regeringen har även fattat beslut om ett program för entreprenörskap och lokalt utvecklingsarbete under perioden 2002–2004. Vidare kan påminnas om den särskilda regionala stimulansen för småföretag i stödområde A, vilken syftar till att stimulera småföretagandet i de delar av landet som har de största geografiska lägesnackdelarna (prop. 2001/02:45, bet. 2001/02:SkU12). Även EG:s strukturfondsprogram, regional projektverksamhet och de regionalt utvecklingspolitiska företagsstöden syftar till att främja nyföretagande, företagsutveckling och företagets innovationsförmåga. Administrativa och andra förenklingar för i första hand småföretagen tar utskottet upp i sitt betänkande 2003/04:NU1. Enligt utskottet bör liksom tidigare år den uthålliga tillväxtens betydelse – och därmed även miljöpolitiken och jämställdhetspolitiken – betonas.

I ett par motioner diskuteras behov av uppföljning och utvärdering av det s.k. regionala tillväxtkapitalet samt betonas betydelsen av sektorssamverkan för att uppnå en helhetssyn och en samordning av resurserna. Det ovan redovisade uppdraget om nationell samordning för regional utveckling kan, enligt utskottets mening, vara ett första steg i en mer effektiv sektorssamordning.

Den av utskottet tidigare framförda uppfattningen att alla nu befintliga stödformer kontinuerligt bör ifrågasättas, och med vissa intervaller utvärderas, är alltså giltig. Utskottet vidhåller den syn på företagsstöden som redovisats tidigare – senast i betänkande 2002/03:NU2 – nämligen att det på sikt är angeläget att minska användningen av olika bidrag inom den regionala utvecklingspolitiken. Som redovisats ovan har bl.a. sysselsättningsbidraget utvärderats. I likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N328 (c) anser utskottet att det är väsentligt att inriktningen och beslutsformerna avseende de regionala utvecklingspolitiska företagsstöden löpande följs upp.

Utskottet vill slutligen erinra om att det inte i första hand är åtgärderna inom utgiftsområde 19 Regional utveckling som bidrar till att uppfylla målen inom den regionala utvecklingspolitiken, utan regionalpolitiska hänsynstaganden inom andra politikområden.

Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att riksdagen bör avslå här behandlade motionsyrkanden.

Glesbygdsombudsman

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om inrättande av en glesbygdsombudsman med hänvisning till pågående beredningsarbete angående landsbygdspolitiken och Glesbygdsverket.

Bakgrund

Riksdagens revisorer redovisade år 2001 en granskning av Glesbygdsverkets roll i regionalpolitiken. Revisorerna ansåg att verkets uppdrag är otydligt och att målen för verksamheten är svåra att följa upp. Med anledning av granskningen föreslog revisorerna att regeringen skulle ta initiativ till en översyn av Glesbygdsverkets roll i den regionalpolitiska myndighetsorganisationen. I 2001 års proposition om regional utvecklingspolitik (prop. 2001/02:4) bedömde regeringen att Glesbygdsverkets roll inom den nya regionala utvecklingspolitiken borde utvecklas och tydliggöras. Som nämnts i det föregående har en översyn av Glesbygdsverkets roll och uppdrag inom den regionala utvecklingspolitiken genomförts. Utredningens slutbetänkande Mot en ny landsbygdspolitik (SOU 2003:29) har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En sammanfattning av remissinstansernas yttranden över betänkandet återfinns i föregående avsnitt om den allmänna inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken, till vilket hänvisas.

En annan utredning som bör nämnas utgår från behoven av effektivisering och organisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå. Utredaren (f.d. landshövding Ulf Lönnqvist) lämnade sitt betänkande, Företagsutveckling på regional nivå (SOU 2002:101), till regeringen i november 2002. Utredningen har remissbehandlats. Regeringen delar utredningens analys att systemet för insatserna bör förenklas och effektiviseras. Beredningen angående lämpliga former för samverkan och samordning fortsätter.

Motionen

I syfte att stärka Glesbygdsverket föreslås i motion 2003/04:N288 (fp) inrättande av en glesbygdsombudsman. Denne skulle utgöra ett stöd för glesbygdens invånare, företagare och anställda och garantera den service som varje ort i Sverige har rätt att kräva.

Vissa kompletterande uppgifter

Som tidigare utförligt beskrivits föreslås i betänkandet Mot en ny landsbygdspolitik ett antal förändringar av såväl Glesbygdsverkets roll som politikområdet i stort. I korthet föreslås att en särskild utvecklingsinriktad landsbygdspolitik införs, frikopplad från den regionala utvecklingspolitiken. Glesbygdsverket skall byta namn till Landsbygdsverket och dess anslag flyttas från utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (från år 2004 Regional utveckling) till politikområdet Landsbygdspolitik under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (under ett departement som kallas Landsbygds- och jordbruksdepartementet).

Utredningsbetänkandet, som har remissbehandlats, bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har flera gånger tidigare – senast hösten 2002 i betänkande 2002/03:NU2 – framhållit att det är av stor vikt att myndighetsorganisationen inom regionalpolitiken, numera den regionala utvecklingspolitiken, fungerar effektivt. Utskottet har inte ändrat uppfattning på denna punkt.

Politiken har genomgått stora förändringar sedan Glesbygdsverket inrättades i början av 1990-talet, och myndighetens roll har efterhand kommit att ändras utan att en mer djupgående genomgång av myndighetens verksamhet tidigare har genomförts. Mot denna bakgrund anser utskottet att det är positivt att en genomlysning av Glesbygdsverkets roll nu har ägt rum i samband med utrednings- och beredningsarbete. Som nämnts fortgår beredningsarbetet. Utskottet anser att det pågående beredningsarbetet bör inväntas innan något ställningstagande kan göras i fråga om den framtida organisationen. Med det sagda avstyrker utskottet det här aktuella motionsyrkandet.

EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete.

Bakgrund

Nuvarande programperiod för EG:s strukturfonder inleddes år 2000 och skall pågå till och med år 2006. Under hösten 2003 skall den s.k. halvtidsöversynen genomföras. Översynen kan resultera i förändringar i programdokumenten likaväl som åtgärder för att effektivisera och förbättra genomförandet av befintliga program.

Mål 1 syftar till att stödja de mest glesbefolkade områdena i Sverige. De två mål 1-programmen benämns Norra Norrland respektive Södra Skogslänsregionen.

Mål 2 syftar till att stimulera näringslivsutvecklingen i utsatta industri- och landsbygdsregioner. De fyra mål 2-programmen utgörs av programmen Norra, Västra, Södra och Öarna. I enlighet med lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen ligger ansvaret för beredning av ansökningar om bidrag avseende mål 1 och 2 på de kommunala samverkansorganen i de län där dessa bildas.

EG-kommissionen har accepterat att samverkansorganen kan ta över beredningsuppgiften den 1 januari 2004. I de län där detta blir aktuellt (Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands, Dalarnas och Södermanlands län) skall en överenskommelse om resursöverföringen mellan berörd länsstyrelse och kommunalt samverkansorgan inlämnas till regeringen under hösten 2003. Därefter kommer regeringen, utifrån en schablonersättning per årsarbetskraft, att besluta om de anslagsmedel som skall användas från anslaget (32:1) Länsstyrelserna m.m. inom utgiftsområde 18.

Det övergripande syftet med gemenskapsinitiativet *Interreg III* är att stärka samarbetet över nationsgränserna. Programmen inom statsbudgeten benämns Öresund, Sverige–Norge och Kvarken–Mittskandia.

Gemenskapsinitiativet *Urban II* syftar till social förnyelse av städer och genomförs i delar av Göteborgs stad. *Leader+* syftar till att förstärka landsbygdens utvecklingsmöjligheter.

Motionerna

I motion 2003/04:N246 (s) konstateras att Sveriges kommuner ofta är medfinansierare vid beviljande av medel för strukturfondsprojekt. Eftersom strukturfondspengarna betalas ut i efterskott mot specificerad redovisning kan medfinansieringen innebära en stor likviditetsförsämring för en liten kommun. Motionärerna utgår från att regeringen följer frågan och vidtar erforderliga åtgärder.

I motion 2003/04:N385 (s) tar motionärerna upp problem vid ansökan om pengar ur EU:s strukturfonder. Byråkratin kring ansökningsförfarandet och mångfalden av beslutsnivåer m.m. gör att många små föreningar, småföretag och även kommuner inte klarar att driva projekten till slutförande. Därför bör en översyn göras med inriktning på förenkling av ansökningsförfarandet.

Vissa kompletterande uppgifter

Kommunerna är en viktig medfinansierare av EU-projekt i mål 1- och mål 2-programmen. Enligt Nutekrapporten Samlad lägesrapport per den 7 november 2003 avseende strukturfondsprogram och fonder för programperioden 2000–2006 står kommunerna för ca 30 % av medfinansieringen i mål 1-programmen och ca 42 % i mål 2-programmen.

Förfarandet att EU-bidraget inte betalas ut förrän projektägaren har upparbetat kostnader och redovisat dessa styrs av en EU-förordning från juni 2003 (EG/1145/2003). Om projektägarna lämnar in sina rekvisitioner till utbetalande myndighet flera gånger under projektets gång, kan ett jämnare flöde av medel erhållas. En jämn och hög utbetalningstakt gynnar också systemet i sin helhet.

I den ovan nämnda Nutekrapporten konstateras att de stora målprogrammen och även flertalet gemenskapsinitiativ nu när halva programperioden har gått har uppnått en tillfredsställande takt när det gäller beslutsfattande och utbetalningar. För mål 1 har i slutet av september 2003 beslut fattats motsvarande 84 % av EU-ramen; för mål 2 är motsvarande andel 75 %.

När det gäller projekt vars stödtagare består av ideella föreningar, lokala kooperativ, allmännyttiga utvecklingsgrupper samt lokala utvecklingsgrupper är det under innevarande programperiod möjligt att betala ut förskott av EU-medlen.

I kommissionens andra lägesrapport (KOM/2003/34) om den ekonomiska och sociala sammanhållningen konstateras att det finns diskussioner om hur förvaltningen av strukturfondsarbetet kan förenklas under den innevarande perioden. Medlemsstaterna önskar se ett förenklat system med en mycket högre grad av decentraliserat ansvar när det gäller alla aspekter av ekonomisk förvaltning och kontroll av EU-programmen. EG-kommissionen har tillsammans med medlemsstaterna under åren 2002 och 2003 vidtagit vissa åtgärder för förenkling av genomförandet av nuvarande strukturfondsprogram.

Enligt uppgift har utvärderingarna i samband med halvtidsöversynen av strukturfondsarbetet i Sverige omfattat kontakt med många projektägare i mål 1 och mål 2. De synpunkter som utvärderarna har fått i fråga om genomförandet av strukturfondsprojekten kommer att diskuteras i övervakningskommittéerna under hösten 2003. Det kan förutsättas att även förenklingssynpunkter kommer att tas upp under dessa möten.

Utskottets ställningstagande

Det i motion 2003/04:N385 (s) uppmärksammade problemet med byråkrati vid ansökan om pengar ur EU:s strukturfonder och det framförda kravet på en översyn med inriktning på förenkling av förfarandet har utskottet sympati för. Det kan i sammanhanget informeras om att det i den (ovan redovisade) nyligen utkomna EU-förordningen, som gäller regler för stödberättigade utgifter, uttryckligen konstateras att tillämpningen av dessa regler har visat på behovet av att ändra och förtydliga dem i flera avseenden. Utskottet förutsätter för sin del att de förenklingssynpunkter som redovisats vid utvärderingar i samband med halvtidsöversynen noggrant kommer att gås igenom.

Som beskrivits styrs EU-bidragens utbetalningar av en EU-förordning. Samtidigt som kravet på att t.ex. en kommuns kostnader skall redovisas innan medel betalas ut, finns det möjligheter för en projektägare (t.ex. en kommun) att lämna in rekvisitioner till utbetalande myndighet flera gånger under projektets gång och därigenom få ett jämnt flöde av pengar under projektets

gång. I fråga om problemet med likviditetssvaga kommuner, vilket tagits upp i motion 2003/04:N246 (s), vill utskottet än en gång erinra om möjligheterna för kommunerna att få betalt för erlagda utgifter successivt under projektens gång. Dessa möjligheter bör utnyttjas bättre.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna.

EG:s framtida sammanhållningspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om EG:s framtida sammanhållningspolitik med hänvisning till att motionen går utanför den av riksdagen och regeringen utstakade förhandlingslinjen. *Jämför reservation 2 (kd, c).*

Bakgrund

I diskussionen om den framtida strukturfondspolitiken, dvs. perioden efter år 2006, har regeringen enligt vad som sägs i budgetpropositionen (s. 20) en budgetrestriktiv grundinställning. Den förestående utvidgningen av unionen ställer krav på en reformering av såväl sammanhållningspolitikens innehåll som dess finansiering. En utgångspunkt för regeringens ställningstagande har varit riksdagens uttalande i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:NU2). Huvuddelen av strukturfondsmedlen bör gå till de nya medlemsstaterna, vilka har störst behov av stöd. Detta kan enligt regeringen bäst uppnås genom att fokus i sammanhållningspolitiken ändras från utjämning mellan regioner till utjämning mellan länder. Relativt välmående medlemsstater bör i första hand själva kunna utjämna regionala skillnader inom respektive land.

Om nuvarande system skulle tillämpas även under nästa programperiod anser regeringen att avgränsningen av mål 1-regioner skall ske enligt nuvarande regelverk. Utanför mål 1 – och med en begränsad budget – kan regeringen tänka sig insatser för gränsöverskridande och transnationellt samarbete samt ett nytt reformerat mål 2 med tonvikt på tillväxtfrämjande inslag.

Motionen

För att påverka utformningen av EU:s framtida sammanhållningspolitik krävs ett aktivt och engagerat medlemskap från Sveriges sida, menar Centerpartiet i motion 2003/04:N328. Den framtida sammanhållningspolitiken bör enligt partiets uppfattning mer inriktas på att förstärka sammanhållningen och den europeiska dimensionen inom unionen i stället för att detaljstyra medel för regional utveckling. Centerpartiet är kritiskt inställt till ovanifrånperspektivet i den finansiella styrningen, exempelvis att direktstöd från EU fördelas via statsbudgeten. Nationella medel för regionalt och lokalt utvecklingsarbete bör inte skickas runt som i dag utan betalas ut direkt, exempelvis till ett byalag.

Motionärerna stöder idén att Sveriges och Finlands synnerligen glest bebyggda områden skall erkännas specialstatus i fördraget om en framtida konstitution inom Europeiska unionen.

Vissa kompletterande uppgifter

När det gäller inriktningen av EG:s framtida sammanhållningspolitik gjorde riksdagen föregående år ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2002/03: NU2; reservation 2 vann riksdagens bifall). Reservanterna (m, fp, kd, c, mp) menade att stödet till de nuvarande medlemsländerna tydligt måste reduceras till förmån för kandidatländerna. I de fall EU ekonomiskt skall stödja olika regioner för att därigenom gynna uthållig tillväxt och hållbar utveckling bör det vara fråga om regioner som ligger väsentligt under genomsnittet i unionen vad gäller levnadsstandard och medelinkomst.

Vidare uttalades att ett enkelt och robust system skulle kunna åstadkommas om medlemsländerna kompenseras genom en avräkning på medlemsavgiften i stället för att som i det nuvarande systemet betala in medel till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Det bör därför i första hand vara medlemsstaterna själva som ansvarar för sina regioner. En reformering av regelverket bör även innefatta förenklingsarbete; byråkrati och ineffektivitet måste motverkas.

I det nämnda betänkandet pläderade utskottsmajoriteten (s, v) för en allmän budgetrestriktivitet samt ifrågasatte om det var rimligt att EU skall spendera stora summor på att åtgärda skillnader i levnadsstandard och sysselsättning inom ett land. Utskottsmajoriteten anförde också att det är väsentligt att beslutsprocessen stegvis går framåt. Vidare bör kontrollen förbättras och fusk med strukturfondsmedel bekämpas. Som framgår ovan förlorade utskottsmajoriteten omröstningen i riksdagens kammare.

I det föregående har nämnts att regeringen i budgetpropositionen har berört EG:s framtida sammanhållningspolitik mot bakgrund av riksdagens uttalande.

Nedan redovisas vissa underlagsmaterial, vilka har publicerats eller presenterats under det senaste året, de flesta av dem helt nyligen.

I kommissionens andra lägesrapport om den ekonomiska och sociala sammanhållningen från januari 2003 (KOM/2003/34) redovisas ett antal faktorer som måste beaktas i den framtida politiken. Bland annat innebär EU:s utvidgning att det blir en mer än fördubblad ekonomisk klyfta mellan de rikaste och de svagaste regionerna jämfört med situationen nu. Enligt rapporten finns det en bred konsensus kring behovet av att fortsätta att koncentrera resurserna till de områden som ligger mest efter i utvecklingen, i synnerhet i de nya medlemsstaterna. Det påpekas att den tredje sammanhållningsrapporten särskilt måste ta upp de mest avlägsna regionerna, de minst gynnade öarna samt regioner med mycket låg befolkningstäthet, framför allt de områden i de nordiska länderna som för närvarande ingår i mål 1. Idén att ansvaret skulle återgå till medlemsstaterna, s.k. åternationalisering, verkar inte ha vunnit mark. Vidare sägs i rapporten att medlemsstaterna önskar se ett förenklat system med en mycket högre grad av decentraliserat ansvar när det gäller alla aspekter av

ekonomisk förvaltning och kontroll av EU-programmen. Den allmänna inställningen är att utvidgningen kommer att öka spänningen mellan behovet av ett mer decentraliserat administrativt system, å ena sidan, och behovet av effektiv kontroll av fondmedlen från kommissionens sida, å den andra. I rapporten informeras också om att det finns planer på att i början av år 2004 organisera konsultationer rörande förslagen i den tredje sammanhållningsrapporten.

På uppdrag av kommissionens ordförande Romano Prodi har vissa visioner för ett framtida strukturfondssystem skisserats i en rapport från en oberoende högnivågrupp under ledning av André Sapir (An Agenda for a Growing Europe, Making the EU Economic System Deliver). I den s.k. Sapirrapporten, som publicerades i juli 2003, konstateras att det nuvarande EU-systemet har misslyckats med att få till stånd en tillfredsställande ekonomisk tillväxt. I ett framtida mer dynamiskt EU måste den ekonomiska tillväxten få den högsta prioritet. Tillväxt, stabilitet och hållbarhet måste gå tillsammans, men bl.a. den demografiska utvecklingen i Europa kan utgöra ett hot, påpekas det. Översikten inleds med en bedömning av nuläget, bl.a. när det gäller tillväxt, stabilitet, sammanhållning och ekonomisk styrning. Efter en beskrivning av utmaningar i form av bl.a. låg tillväxt och en åldrande befolkning, följer ett avsnitt med rekommendationer i syfte att uppnå en högre tillväxt. Bland annat ges följande rekommendationer:

- Marknaderna för arbetskraft, kapital, varor och tjänster måste fungera bättre.
- Det är bättre att en politisk åtgärd formuleras så att den skall uppnå *ett* mål i stället för *flera* mål.
- I budgetpolitiken behövs inte bara ”piskor” utan också ”morötter”.
- Forskning och utbildning måste stimuleras mer.
- EU:s utjämningspolitik bör koncentreras till låginkomstländer snarare än till låginkomstregioner. Stödet till låginkomstländerna bör fokusera på institutionsuppbyggnad och investeringar i mänskligt och fysiskt kapital.
- EU:s beslutsprocess bör effektiviseras.
- Det bör göras en omprioritering inom EU:s budget, genom en ny uppdelning i en tillväxtfond, en utjämningsfond och en återuppbyggnadsfond och genom en samtida kraftig minskning i jordbruksbudgeten.

En annan men delvis likartad vision presenterades i september 2003 i en rapport om en ny sammanhållningspolitik (Reinventing Cohesion, The Future of European Structural Policy) av professor Daniel Tarschys, Svenska Institutet för europeiska studier. Den nuvarande strukturfondspolitiken kritiserar på bl.a. följande grunder:

- De regionala skillnaderna bland de nuvarande EU-länderna är mindre än vad som normalt rapporteras.
- Strukturfondspolitiken har en mycket begränsad effekt på utjämning.
- Utjämningen har en mycket begränsad effekt på sammanhållning.

Det finns enligt rapporten tre olika utvägar i samband med översynen inför nästa programperiod som startar år 2007. En lösning är s.k. åternational-

isering, vilket betyder att medlemsstaterna tar hand om sina egna regionala problem. Eftersom det redan finns nationella program innebär denna lösning inte så stor extra börda för länderna enligt rapporten. En annan lösning är en omfördelning inom EU:s budget till förmån för underfinansierade politikområden. Eftersom EU hela tiden har utvecklats har budgetbegränsningen blivit ett allvarligt hinder på sådana områden som intern säkerhet, forskning, externa relationer m.m. En tredje möjlig väg för framtiden är att reformera strukturfondspolitiken så att sammanhållningsmålet och inte utjämningsmålet ges störst vikt. Målet sammanhållning genom ekonomisk utjämning ändras till sammanhållning på det mest kostnadseffektiva sättet. I ett sådant system ges inte stöd till projekt med enbart lokala effekter; satsningarna går i stället till gränsöverskridande projekt, där EU-resurserna kan ge ett klart mervärde ur europeisk synpunkt. Politiska institutioner, utbytesprogram, utbildning, kultur och masskommunikation blir viktiga områden i en lösning med denna riktning.

Vidare kan nämnas rapporten En sammanhållningspolitik för hela unionen, Ställningstagande inför den tredje sammanhållningsrapporten av Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Förbunden representerar alla kommuner, landsting och regioner i Sverige. Sammanfattningsvis anges följande ställningstaganden i rapporten (som publicerades i april 2003):

- En stark sammanhållningspolitik som omfattar hela unionen behövs.
- Sammanhållningspolitiken får inte föras över till den nationella nivån.
- Samarbetet över gränser innebär ett starkt mervärde av EU:s politik. Därför skall Interreg stärkas. Andra gränsöverskridande samarbeten måste öka inom alla former av strukturstöd.
- De fattigaste regionerna i unionen skall prioriteras i ett nytt mål 1. Stödet skall även fortsättningsvis riktas till de extremt glest befolkade områdena i norra Sverige och Finland.
- Ett nytt mål 2 skall göra det möjligt för regionerna att välja och kombinera teman som definierats av unionen.
- EU måste ta hänsyn till nationella och regionala skillnader i mål och genomförande av sammanhållningspolitiken.
- Verklig förenkling är nödvändig i den framtida sammanhållningspolitiken. Det måste uppnås en bättre balans mellan kontroll, effektivitet och insatser.
- En ökad samordning mellan EU:s olika politikområden måste komma till stånd för att stödja unionens mål om ekonomisk och social sammanhållning samt ambitionerna om konkurrenskraft i enlighet med den s.k. Lissabonagendan.
- Samverkan mellan unionens, medlemsländernas och regionernas utvecklingspolitik måste bli tydligare.
- Sammanhållningspolitiken måste bygga på flexibilitet, transparens, decentralisering och effektivitet.

– När det gäller samarbete över gränserna anser förbunden att gränser över vatten bör likställas med landgränser. Speciellt viktigt blir detta i Östersjön, som i det närmaste kommer att bli ett innanhav inom EU.

Sveriges position när det gäller sammanhållningspolitiken bereds löpande i Regeringskansliet. Enligt uppgift är den svenska grundpositionen inför kommande förhandlingar den inställning som redovisas i budgetpropositionen, i vilken en utgångspunkt har varit riksdagens tidigare ställningstagande i frågan (se ovan). Budgetrestriktivitet betonas. Sammanhållningsmedlen bör gå till de länder som har lägst levnadsstandard och störst behov av hjälp. Relativt rika medlemsstater bör motiveras att sträva efter regional utveckling i de egna länderna, vilket ligger i linje med subsidiaritetsprincipen. Om den av riksdagen förordade positionen emellertid inte vinner anslutning kommer – enligt vad utskottet erfarit – bl.a. gleshetskriteriet att drivas med kraft.

Näringsdepartementet har redovisat följande tidtabell för processen som skall leda fram till den nya sammanhållningspolitiken.

2003

- Anslutningsfördragen ratificeras under året av medlemsstaterna och ansökningsländerna.
- Det italienska ordförandeskapet anordnade den 20 oktober ett informellt ministermöte om regional- och strukturpolitiken.
- I slutet av året lägger kommissionen fram den tredje sammanhållningsrapporten med konkreta förslag för den framtida sammanhållningspolitiken. (Enligt information i mitten av november 2003 kan dock sammanhållningsrapporten bli försenad.)
- Regeringskonferensen startade den 4 oktober. Eventuellt tas frågor upp under konferensen vilka kan ha betydelse för den framtida sammanhållningspolitiken.

2004–2006

- I mitten eller under senare delen av år 2004 lägger kommissionen fram förslag till regelverk för strukturfonderna och förslag till ett nytt finansiellt perspektiv som inkluderar den allmänna jordbrukspolitik.
- Nya stater blir medlemmar i unionen.
- Val sker till Europaparlamentet.
- Den 1 november 2004 tillträder en ny kommission.
- Vid årsskiftet 2004/05 börjar förhandlingar om det nya regelverket och budgeten (Agenda 2007) för nästa programperiod. Beslut om Agenda 2007 tas vid något av toppmötena i slutet av år 2005 eller i början av år 2006.

2007

- Ett nytt finansiellt perspektiv startar och den nya programperioden för strukturfonderna börjar.

Vid det informella ministermötet i Rom den 20 oktober 2003 togs upp frågor om bl.a. sammanhållningspolitiken och regionernas konkurrenskraft samt sammanhållningspolitiken och samverkan. Några slutsatser från mötet var att

sammanhållningspolitiken starkt kan bidra till målen om tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft (Lissabon- och Göteborgsagendan). Alla länder ansåg att målen sammanhållning och tillväxt, solidaritet och konkurrenskraft går att förena. Utmaningen för det utvidgade EU är att använda hela potentialen för tillväxt. De flesta länderna var av meningen att sammanhållningspolitiken måste inbegripa alla EU:s regioner, medan några länder ville fokusera på de fattigaste medlemsstaterna. Storbritannien, Nederländerna och Sverige framförde att politiken skulle avse utjämning mellan länder i stället för utjämning mellan regioner för att kunna koncentrera resurserna till de länder som har de största behoven. Nästan alla länder samtyckte till att sammanhållningspolitiken skulle orienteras mer åt tillhandahållande av infrastruktur, förutom den fysiska även den icke-fysiska, dvs. forskning och innovationer m.m. Det gränsöverskridande samarbetet måste fortsätta, både bilateralt och multilateralt. Såväl landgränser som sjögränser omfattas. Vidare kom mötet fram till att definitionen av det finansiella utrymmet måste skjutas upp tills den totala budgetstrukturen och målen m.m. har beslutats.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening står det klart att det kommer att krävas reformer av EG:s sammanhållningspolitik i samband med nästa programperiod. En viktig faktor är självfallet den planerade utvidgningen av unionen. I detta ligger inte minst att beakta den stora ökningen av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen. EG-kommissionens andra lägesrapport visar att de ekonomiska klyftorna mellan de svagaste och de rikaste regionerna kommer att fördubblas genom utvidgningen. Dessa problem måste noggrant beaktas. Behovet av en ökad effektivitet när det gäller användningen av strukturfondsmedlen är en annan faktor i detta sammanhang. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av förenkling och långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas. Som en följd av detta kan behovet av effektiv kontroll av fondmedlen från kommissionens sida blir mer markerat.

Enligt uppgift kommer kommissionen inom kort att lägga fram den tredje sammanhållningsrapporten med konkreta förslag inför nästa programperiod. Den diskussion som nu äger rum är ägnad att utgöra en förberedelse för de steg i beslutsprocessen som väntar under kommande år.

Enligt utskottets mening är regeringens linje, vilken har beskrivits ovan, en bra utgångspunkt för positioneringen i fråga om den framtida sammanhållningspolitiken. Som utskottet ser det kan inte strukturfondsfrågorna ses isolerat; lösningarna blir också beroende av EG:s jordbruks- och konkurrensolitik. Den utstakade linjen innebär för det första budgetrestriktivitet. Som nettobetalare har Sverige en stark röst i den frågan. Ett grundkrav är givetvis att EU:s strukturfonder bidrar till ett mervärde. Betydelsen av förenklade arbetsätt och en insiktsfull användning av subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen) kan inte nog understrykas, anser utskottet.

Med hänsyn till ett begränsat budgetutrymme är det naturligt att i första hand prioritera de nya och fattigaste medlemsländerna, där de största behoven finns. Ur sammanhållningssynpunkt är det också mycket viktigt att peka på betydelsen av gränsöverskridande projekt. Det är av intresse ur svensk synpunkt att betrakta våra sjögränser som vanliga landgränser.

Utskottet stöder också uppfattningen att det är rimligt att utgå från länders behov snarare än regioners behov. Således bör rika länder ta ett större ansvar för sina fattiga regioner. I sammanhanget bör det påpekas att sammanhållningspolitiken inte på något sätt hindrar EU-länderna från att samtidigt föra en nationell regional utvecklingspolitik.

Om förhandlingar i enlighet med dessa linjer emellertid inte skulle leda framåt, måste en alternativ strategi arbetas fram. Som utskottet ser saken bör – förutom budgetrestriktivitet – gleshetskriteriet starkt hävdas vid förhandlingar om ett nytt mål 1.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå den här aktuella motionen i berörd del.

Ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken med hänvisning till pågående försöksverksamhet. *Jämför reservation 3 (kd, c).*

Bakgrund

Riksdagen har beslutat att det skall kunna bildas kommunala samverkansorgan för regional utveckling (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7). Ett samverkansorgan skall utgöras av ett kommunalförbund som har samtliga kommuner i länet som medlemmar och där även landstingen kan ingå som medlem. Även Gotlands kommun kan utgöra ett samverkansorgan. Riksdagens beslut innebär, enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, att det fr.o.m. den 1 januari 2003 är möjligt för samverkansorganen att ta över en del av länsstyrelsernas uppgifter när det gäller regional utveckling. I Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands och Dalarnas län har kommunala samverkansorgan ansvaret för vissa regionala utvecklingsfrågor från år 2003. Detta kommer att gälla även i Södermanlands län från år 2004.

Länsstyrelserna i de nämnda länen tillförs medel för regionala utvecklingsbidrag, landsbygdsbidrag, småföretagsstöd, sysselsättningsbidrag, såddfinansiering, stöd till kommersiell service, regional projektverksamhet samt uppföljning och utvärdering. Inom ramen för de nyssnämnda ändamålen får medel inom anslaget användas till medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och regionala tillväxtprogram.

De medel som regeringen tilldelar samverkansorganen (utom i Kalmar och Gotlands län, se nedan) avser medel för regional projektverksamhet inklusive medel för medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och regionala tillväxtprogram samt medel för uppföljning och utvärdering.

Bakgrunden är följande. Från och med den 1 juli 1997 övertog Gotlands kommun samt Regionförbunden i Kalmar och Skåne län ansvaret för att utarbeta regionala utvecklingsstrategier och besluta om huvuddelen av de regionalpolitiska åtgärdsmedel som berörda länsstyrelser disponerar i en försöksverksamhet (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4). Regionförbundet i Skåne län avvecklades vid utgången av år 1998, och från år 1999 övertog det nybildade Skåne läns landsting regionförbundets uppgifter enligt försökslagstiftningen. Från januari 1999 ingår också Västra Götalands län i försöksverksamheten. I detta län utgör landstinget det regionala självstyrelseorganet (prop. 1996/97:108, bet. 1996/97:BoU13). Enligt regeringen är syftet med försöksverksamheten att utveckla former för fördjupad demokratisk förankring av det regionala utvecklingsarbetet. Enligt riksdagens beslut skall försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalands län förlängas till utgången av år 2006 (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7). Huvuddelen av de medel som regeringen fördelar till Skåne län respektive Västra Götalands län (inom anslag 33:1) skall enligt riksdagens beslut i tillämpliga delar tillföras självstyrelseorganen.

Gotlands län och Kalmar län omfattas från år 2003 av lagen om samverkansorgan. Samverkansorganet utgörs i Gotlands län av Gotlands kommun och i Kalmar län av ett nybildat kommunalförbund. Dessa båda samverkansorgan bör enligt regeringen ha samma beslutanderätt inom anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) som tidigare självstyrelseorgan.

Motionerna

Enligt vad som sägs i motion 2003/04:N215 (c, fp, kd) har regeringen beslutat att överföra 25 % av medlen inom anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) till samverkansorganen, medan således huvuddelen tilldelas länsstyrelserna. Eftersom samverkansorganen har ansvaret för de regionala tillväxtprogrammen är det av avgörande betydelse att det finns projektmedel, hävdar motionärerna. Regeringens beslut har medverkat till att ansvarsfördelningen har blivit otydlig, hävdas det i motionen. Samtliga medel inom anslaget 33:1 utom företagsstöden bör tilldelas samverkansorganen från år 2004. Vidare bör det övervägas om inte även företagsstöd skall vara en uppgift för samverkansorganen från år 2005.

Enligt Centerpartiets uppfattning i motion 2003/04:N328 har regionalpolitiken traditionellt kännetecknats av omfattande centralstyrning. Motionärerna menar att lokala och regionala organ har ett betydligt bättre beslutsunderlag än centrala myndigheter; därför kan de arbeta med större effektivitet när det gäller lokala och regionala frågor. En varaktig tillväxt kan inte skapas med hjälp av bidrag, sägs det. Centerpartiet menar att staten skall svara för att ge förutsättningar för självbärande och livskraftiga regioner. Enligt motionärerna

bör makten omfördelas så att direktvalda regionala organ ansvarar för de företagsstöd och olika utvecklingsmedel som tillförs det regionala utvecklingsarbetet.

I motion 2003/04:N335 (mp) beklagas att många medborgare upplever att de inte kan påverka politiken. Fler element av självorganisering och decentralisering måste utvecklas enligt motionärerna. Ett sätt att stödja decentraliseringen är att ge regionens invånare ökad makt över de regionalpolitiska medlen, anförs det.

Vissa kompletterande uppgifter

De kommunala organ som beslutar att bilda ett samverkansorgan skall anmäla detta till regeringen. Därefter är det regeringen som beslutar från vilken tidpunkt som samverkansorganet skall få ansvar för uppgifterna enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen. Ett samverkansorgan har nyligen bildats i Södermanlands län och anmälan avseende ett övertagande av uppgifter fr.o.m. år 2004 har tillställts regeringen. I oktober 2003 har regeringen fattat ett sådant beslut.

Det är regeringen som fördelar anslagsmedlen mellan län i enlighet med en fördelningsnyckel som utgörs av de långsiktiga regionala problemen svårighetsgrad och med särskilt beaktande av medfinansieringsbehov inom EG:s strukturfondsprogram och regionala tillväxtprogram. Regeringen fördelar även anslagsmedlen mellan länsstyrelse och samverkansorgan.

Som framgår ovan är det de regionala självstyrelseorganen i Skåne och i Västra Götalands län samt samverkansorganen i Kalmar och Gotlands län som beslutar om regionala företagsstöd och regional projektverksamhet. Motsvarande länsstyrelser har beslutsrätt i fråga om regional projektverksamhet.

I övriga län med samverkansorgan, dvs. i Uppsala, Östergötlands, Blekinge, Hallands och Dalarnas län, har samverkansorganen rätt att besluta om medel till regional projektverksamhet. I dessa län, liksom i de län där kommunala samverkansorgan ej har bildats, beslutar länsstyrelserna om regionala företagsstöd och regional projektverksamhet.

Enligt uppgift planeras en utvärdering av försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och i Västra Götalands län, vilken bl.a. kommer att omfatta effektivitet och samordning inbegripet också hanteringen av företagsstöden. Regeringens avsikt är att besluta om uppdrag avseende utvärdering före årsskiftet 2003/04. Utvärderingen skall genomföras under år 2004.

Utskottets ställningstagande

När det gäller synen på den regionala utvecklingspolitiken anser utskottet, i likhet med regeringen, att engagemanget på den lokala och regionala nivån är en avgörande faktor för en positiv utveckling. Regioner blir livskraftiga när människor med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv.

Denna inställning gäller också försöksverksamheten med regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan. Såväl självstyrelseorganen som samverkansorganen skall besluta om användningen av anslagsmedel enligt samma riktlinjer som gäller för länsstyrelserna. Som redovisas i det följande är den närmare uppdelningen av uppgifter mellan samverkansorganen och länsstyrelserna inom ramen för anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) inte helt avgjord (se avsnittet Allmänna regionalpolitiska åtgärder). Självklart är en uppföljning av dessa nya arbets- och beslutsformer av stor vikt.

Det vanliga förhållandet, nämligen att länsstyrelserna har beslutsrätt i fråga om företagsstöden, motiveras av önskemålet att säkerställa nationella perspektiv i fråga om konkurrens, näringspolitik och likformighet. Samtidigt är det av stort värde ur demokratisk synpunkt att pröva nya modeller för lokalt engagemang i den regionala utvecklingspolitiken. Sådana försök görs nu inom ramen för självstyrelseorgan och vissa kommunala samverkansorgan. Självstyrelseorganen Skåne läns landsting och Västra Götalands läns landsting och samverkansorganen i Kalmar och på Gotland har till skillnad från övriga kommunala samverkansorgan möjlighet att fatta beslut om företagsstöd.

Motionskravet att *direktvalda* regionala organ skall svara för företagsstöden är en ordning som provas inom ramen för självstyrelseorganen Skåne läns landsting och Västra Götalands läns landsting. Denna försöksverksamhet skall pågå till utgången av år 2006. Utskottet anser för sin del att det är viktigt att försöksverksamheten i Skåne och Västra Götaland fullföljs och att en bred utvärdering kommer att göras.

När det gäller den i motion 2003/04:N215 (c, fp, kd) upptagna frågan om de kommunala samverkansorganens ansvar för tillväxtprogrammen är situationen sådan att ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan samverkansorganen och länsstyrelserna regleras i förordningen (2003:505) om regionalt utvecklingsarbete. När ett samverkansorgan (eller ett regionalt självstyrelseorgan) har fastställt ett regionalt utvecklingsprogram skall detta organ samordna insatserna för genomförande av programmet och därvid samverka med kommuner och landsting. Länsstyrelserna skall i samtliga fall samordna de statliga myndigheternas insatser i det regionala utvecklingsprogrammet.

De regionala tillväxtprogrammen är en del av de regionala utvecklingsprogrammen. Regeringen har i besluten om uppgiftsöverföring fr.o.m. år 2003 från berörda länsstyrelser till samverkansorganen uppdragit åt de senare att utarbeta regionala tillväxtprogram. Samverkansorganens ansvar omfattar också att genomföra de kommande regionala tillväxtprogrammen (se prop. 2002/03:1 utg.omr. 19, s. 16).

Enligt utskottets uppfattning är det en riktig ordning att det är regeringen som fördelar anslagsmedlen mellan länsstyrelse och samverkansorgan.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå de här aktuella motionsyrkandena.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa anslagen och godkänna bemyndigandena m.m. för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling i enlighet med vad regeringen föreslagit. Samtliga motionsyrkanden bör avslås.

Inledning

Regeringens förslag till anslag under utgiftsområde 19 Regional utveckling redovisas i bilaga 2 tillsammans med övriga partiets förslag. Sammanlagt tas sex anslag upp i bilagan (varav ett är ett förslag till nytt anslag från Centerpartiet). En närmare redogörelse för de olika anslagen följer under respektive anslagsrubrik.

Det skall noteras att anslaget IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. (37:1), vilket tidigare hört till utgiftsområde 19, fr.o.m. år 2004 redovisas under utgiftsområde 22 Kommunikationer. Andra förändringar som påverkat utgiftsområdet är att det föreslagna anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) är minskat med 10 miljoner kronor som i stället läggs på anslaget Turistfrämjande (38:4) under utgiftsområde 24. Vidare har från utgiftsområde 19 överförts 0,5 miljoner kronor till utgiftsområde 18 – till anslaget Länsstyrelserna m.m. (32:1) – och 5 miljoner kronor till utgiftsområde 24 – till anslaget Konsumentverket (40:2).

Utgiftsramen för utgiftsområde 19 har av regeringen föreslagits till ca 3 106 miljoner kronor för budgetåret 2004. Övriga partiets förslag till utgiftsramar fördelar sig på följande sätt. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har inte lagt fram några budgetförslag som avviker från regeringsförslaget. Övriga partiets förslag innebär i tre fall en lägre ram än regeringsförslaget, nämligen 550 miljoner kronor lägre (m), 512 miljoner kronor lägre (fp) och 250 miljoner kronor lägre (kd). Centerpartiets förslag innebär att ramen skall ökas med 592 miljoner kronor i förhållande till regerings förslag.

Enligt regerings förslag kompletteras anslagen Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) och Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006 (33:5) med bemyndiganden för regeringen att ingå ekonomiska förpliktelser, vilka leder till utgifter under kommande år.

I det följande redovisas regerings förslag till anslag och bemyndiganden inom utgiftsområdet och motsvarande förslag i aktuella motioner.

Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1)

Propositionen

Anslaget disponeras av länsstyrelserna, Nutek, Delegationen för delar av Bergslagen, Dalsland och Värmland, Delegationen för norra Sveriges inland

samt regeringen. Nutek disponerar även medel för beslut som fattas av regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan. Anslaget föreslås uppgå till 1 514,8 miljoner kronor.

Till anslaget finns ett bemyndigande. Riksdagen har bemyndigat regeringen att under år 2003 låta staten ta på sig ekonomiska åtaganden i samband med regionalpolitiska åtgärder som innebär utgifter om högst 3 200 miljoner kronor under åren 2004–2011 (bet. 2002/03:NU2). Regeringen föreslår nu att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 göra ekonomiska åtaganden som – inklusive tidigare gjorda åtaganden – innebär utgifter på högst 3 200 miljoner kronor under åren 2005–2012.

Regeringen föreslår att medel från detta anslag anvisas till följande ändamål:

- regionala utvecklingsbidrag,
- landsbygdsbidrag,
- småföretagsstöd,
- sysselsättningsbidrag,
- såddfinansiering,
- stöd till kommersiell service,
- regional och central projektverksamhet,
- viss administration, uppföljning och utvärdering av de regionalpolitiska företagsstöden, m.m.,
- äldre regionalpolitiska åtgärder,
- retroaktiva nedsatta socialavgifter samt
- viss central utvecklingsverksamhet, m.m.

I jämförelse med de ändamål som gällde för anslaget tidigare har småföretagsstödet upphört vid utgången av år 2001; beslut om sådant stöd får endast avse ansökningar som inkommit före den 1 januari 2002. Medel inom anslaget får, inom ramen för de nämnda ändamålen, användas för medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och åtgärder inom ramen för regionala tillväxtprogram. Medfinansiering av strukturfondsprogram väntas enligt regeringen ta i anspråk en ökad del av anslaget under innevarande programperiod 2000–2006 jämfört med föregående programperiod.

Som framgår av tidigare avsnitt innebär riksdagens beslut om kommunala samverkansorgan för regional utveckling (bet. 2001/02:KU7) möjligheter för samverkansorganen att fr.o.m. år 2003 ta över en del av länsstyrelsens uppgifter. Enligt regeringen bör samverkansorganens kostnader för uppföljning av utvecklingsarbetet i länen täckas av staten. Med hänsyn till att omfattningen av detta arbete inte kan bedömas i nuläget avser anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) uppföljningsinsatser avseende verksamhet som finansierats av detta anslag.

För de län där länsstyrelserna har det regionala utvecklingsansvaret föreslås inte några förändringar i förhållande till tidigare. Uppgiftsfördelningen mellan länsstyrelser, samverkansorgan och självstyrelseorgan har behandlats i föregående avsnitt.

En mindre del av anslaget föreslås liksom för närvarande disponeras av regeringen och Nutek. Av anslaget avses 36 miljoner kronor användas för att finansiera verksamhet inom lokala och regionala resurscentrum för kvinnor, varav 10 miljoner kronor skall användas för centrumens basverksamhet.

Även fortsättningsvis bör det vara en uppgift för regeringen att fördela anslaget mellan län och anslagsposter och utfärda de föreskrifter som behövs. Vid fördelningen mellan länen bör, liksom hittills, svårighetsgraden av de långsiktiga regionala problemen utgöra den huvudsakliga fördelningsnyckeln, med särskilt beaktande av medfinansieringsbehovet för åtgärder inom EG:s strukturfundsprogram och inom ramen för de regionala tillväxtprogrammen.

Motionerna

Enligt vad som framförs i kommittémotion 2003/04:N389 (m) bör anslaget till allmänna regionalpolitiska åtgärder för år 2004 minska med 550 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Enligt motionärerna bör prioriteras dels sådana insatser som är av betydelse för människor i glesbygd, främst stöd till kommersiell service, dels insatser som öppnar nya marknader för företag, t.ex. transportbidraget, och dels medfinansiering till projekt inom ramen för unionens sammanhållningspolitik. Besparingar inom anslaget bör främst göras på områden som fungerar som rena driftstöd, som inte skapar förutsättningar för långsiktig regional tillväxt. Motionärerna förordar att lagar och regler ses över och görs mer flexibla med hänsyn till att förhållandena är olika i storstäder och glesbygd. Detta gäller exempelvis reglerna inom miljöbalken och plan- och bygglagen. Vidare förordas sänkta socialavgifter för fler företag i stödområde A inom ramen för s.k. försumbart stöd och i enlighet med EU:s statsstödsregler.

Folkpartiet anser i motion 2003/04:Fi240 att den regionala utvecklingspolitiken måste läggas om i en riktning mot mer generella åtgärder. I motionen förordas därför att de selektiva regionalpolitiska stöden minskas.

I motion 2003/04:N345 (kd) påpekas att ca 130 miljoner kronor av det aktuella anslaget på ca 1,5 miljarder kronor skall disponeras av regeringen. Eftersom regeringen inte redovisat vad pengarna skall användas till föreslår motionärerna att anslaget minskas med 130 miljoner kronor. Vidare föreslås att anslaget minskas med ytterligare 100 miljoner kronor som i stället bör läggas på turistfrämjande åtgärder under utgiftsområde 24.

Enligt vad som sägs i motion 2003/04:N370 (c) bör direktvalda regionala organ ansvara för de medel som anslås under det här berörda anslaget. Den extra satsning på 492 miljoner kronor som Centerpartiet föreslår bör användas till program för utveckling av alternativa bränslen, program för utveckling av landsbygdsturism, småskalig livsmedelsproduktion, fiskerinäringen samt till utveckling av kvinnors och invandrares företagande.

Bemyndigandesystemet är generellt välmotiverat, hävdas det i motion 2003/04:N267 (c, fp). När det gäller anslaget till allmänna regionalpolitiska åtgärder har systemet emellertid fungerat mindre bra. Ett betydande osäkerhetsmoment har införts eftersom det tänkta sambandet mellan bemyndigande-

nivå och anslag har brutits upp. Ett projekt pågår normalt under tre år och ofta sker rekvisition av medel sent i projektet. Det är i varje enskilt ärende omöjligt att veta när pengar kommer att rekvireras, argumenterar motionärerna. Anslagssparandet får högst uppgå till 3 %. Resultatet kan bli att företag som beviljats stöd för att genomföra en investering i slutfasen inte kan få det beslutade beloppet, eftersom myndigheten inte har tillräckligt med medel inom sitt anslag för att kunna göra utbetalningen. Regeringen bör därför se över bemyndigandesystemet och därvid beakta myndigheternas möjligheter att effektivt stödja företagen.

I motion 2003/04:N289 (c) hävdas att regeringen har ett ansvar att se till att servicen fungerar i hela landet. Bland annat måste lanthandeln i de små orterna stöttas. Stödet till hemsändning bör ökas, eftersom kostnaderna stiger och många kunder behöver hjälp med flera moment vid hemsändning av varor.

Vissa kompletterande uppgifter

När det gäller den i motion 2003/04:N345 (kd) aktualiserade frågan om regeringens disposition av det aktuella anslaget kommer beloppet att framgå av regleringsbrevet för år 2004. Enligt regleringsbrevet för år 2003 stod ca 122 miljoner kronor till regeringens disposition.

Motivet för att införa bemyndigandesystemet var bl.a. att förbättra förutsättningarna för myndigheternas långsiktiga planering av medlen och att anslagen skulle kunna utnyttjas effektivare. Vidare var det önskvärt att undvika stora anslagssparanden samt att förbättra uppföljningen och prognoserna.

Stora ackumulerade anslagssparanden, som det tidigare budgetsysteem medförde, innebar problem eftersom utfallet av anslagssparandet var svårt att prognostisera. Genom bemyndigandesystemet tillgodoses behovet av en bättre kontroll av utgifterna på anslaget. Bemyndigandesystemet ställer krav på myndigheternas planering av medlens användning och på uppföljningen av medlens användning. Om det trots myndigheternas planering och uppföljning av medlen uppstår ett anslagssparande skall myndigheterna uppge orsakerna till detta anslagssparande. Förklaringarna utgör ett underlag inför regeringens prövning av anslagssparandet. Myndigheterna får genom regeringens beslut om tilldelat anslag för kommande budgetår även planeringsramar för de två nästkommande åren.

När det gäller kommersiell service och det i motion 2003/04:N289 (c) berörda hemsändningsbidraget finns de aktuella bestämmelserna i förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service. Enligt den nämnda förordningen (19 §) kan stöd till sådan service lämnas som hemsändningsbidrag till kommuner som helt eller delvis bekostar hemsändning av dagligvaror till hushåll. Enligt reglerna (20 §) kan hemsändningsbidrag lämnas med ett belopp som motsvarar högst 50 % av kommunens nettoutgift för hemsändningen. Bidraget kan efter den 1 november 2003 maximalt uppgå till 60 kr – jämfört med 45 kr tidigare – per hushåll och hemsändningstillfälle. Bidrag lämnas även i samband med kommunens direkta kostnader för att anordna inköpsturer.

Landsbygdslån (33:2)

Propositionen

Anslaget disponeras av Nutek. Landsbygdslån beviljas av länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen. Medel inom anslaget får, inom ramen för anslagets ändamål, användas som medfinansiering av åtgärder inom de regionala tillväxtprogrammen.

Under år 2002 utbetalades ca 4,5 miljoner kronor i landsbygdslån. Utgiftsprognosen för år 2003 uppgår till 10,5 miljoner kronor. Regeringen har beslutat att dra in hela anslagssparandet på 107 miljoner kronor.

Anslaget föreslås uppgå till 20 miljoner kronor för år 2004, vilket innebär en minskning med 40 miljoner kronor jämfört med föregående år. Skälet till minskningen är att efterfrågan på landsbygdslån beräknas bli lägre än tidigare beräknat.

Motionen

I motion 2003/04:N345 (kd) sägs att nuvarande landsbygdslån kan vara viktiga för utveckling av gles- och landsbygden. Låneverksamheten bör därför fortsätta i nuvarande omfattning. Eftersom efterfrågan på landsbygdslån under de gångna åren varit liten, kan dock anslaget minskas med 10 miljoner kronor utöver regeringens förslag om minskning.

Vissa kompletterande uppgifter

Det kan erinras om att detta anslag har en något annorlunda konstruktion än anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1), där det finns ett bemyndigande att göra ekonomiska åtaganden som kommer att innebära utgifter under senare år. Anslaget till landsbygdslån har inget bemyndigande utan de olika länen (länsstyrelser, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Regionförbundet i Kalmar län, Gotlands kommun) erhåller beslutsramar, vilka sammantaget uppgår till ett högre belopp än det aktuella anslaget. Därigenom ges möjligheter till alla län att utnyttja anslaget, även om endast vissa län kommer att göra så.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet bör anslagsnivån för år 2004 ligga på nivån 20 miljoner kronor med hänvisning bl.a. till att belastningen på anslaget kan komma att öka – jämfört med år 2003 – i samband med en konjunkturuppgång.

Det kan också erinras om att andra förändringar kan aktualiseras inom kapitalförsörjningsområdet. Enligt uppgift från Näringsdepartementet har departementet påbörjat uppgiften att se över verksamhetsinriktningen inom Almi Företagspartner AB tillsammans med de regionala ägarna. Vidare nämnde statsminister Göran Persson i sin regeringsförklaring hösten 2003 att Stiftelsen Industrifonden skall utvecklas med syfte att öka tillgången på riskkapital i tidiga skeden. Vid den allmänpolitiska debatten i oktober 2003 anförde näringsminister Leif Pagrotsky att staten kommer att ta ansvar för att stärka försörjningen av s.k. såddkapital. Han räknade med att ett par hundra miljoner

kronor per år med början den 1 juli år 2004 skall kunna mobiliseras (prot. 2003/04:14). Näringsministern har i början av november 2003 utsett en förhandlingsman, direktör Claes de Neergaard, vilken tillsammans med Industriefonden, Teknikbrostiftelserna, Almi Företagspartner AB och Stiftelsen Innovationscentrum skall utarbeta detaljerna kring statens kommande satsning på riskkapital.

Transportbidrag (33:3)

Propositionen

Anslaget disponeras av Nutek enligt förordningen (2000:81) om regionalt transportbidrag. Utgiftsprognosen för år 2003 uppgår till 346 miljoner kronor. Anslaget för år 2004 föreslås uppgå till samma belopp, 346 miljoner kronor.

Motionerna

I motion 2003/04:N236 (s) påpekas att transportbidrag inte utgår till tjänsteföretag. Även om tekniken tillåter att ett företag lokaliseras var som helst, måste de som arbetar i företagen göra resor för att träffa kunder och uppdragsgivare. För ett tjänsteproducerande företag i glesbygden kan reskostnaderna ta i anspråk en stor del av företagets budget. Vid överläggningar om en framtida utformning av transportbidraget bör de tjänsteproducerande företagens behov uppmärksammas.

I motion 2003/04:N409 (s) begärs en översyn av reglerna för transportbidraget. Enligt motionärerna är detta stöd utformat i samklang med 1970-talets lokaliseringspolitik med i huvudsak varuproduktion i inlandet. Med den nuvarande utvecklingen av främst tjänsteproducerande företag bör inriktningen av transportbidraget ses över så att det stämmer bättre överens med det näringsliv som i dag utvecklas inom skogslänens inland.

Vissa kompletterande uppgifter

Ett persontransportstöd inrättades år 1986 och upphörde år 1991. Syftet med stödet var att minska Norrlandsföretagens kostnader för nödvändiga personkontakter med Mellan- och Sydsverige. Stödet omfattade tjänsteresor med flyg och järnväg för personal anställd vid industriföretag inom stödområdet. Företagets produktion skulle vara sådan att företaget var berättigat till gods-transportstöd eller hade en verksamhet inriktad på uppdragsverksamhet av teknisk eller ekonomisk natur.

Stödområdet utgjordes av Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt Örnsköldsviks, Sollefteå och Kramfors kommuner i Västernorrlands län. Stöd utgick med 20–40 % av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnades enbart för den del som översteg 10 000 kr. Ett högsta tak för de bidragsberättigade kostnaderna fastställdes till 200 000 kr.

Stödet utnyttjades i långt mindre utsträckning än vad regering och riksdag förutsatt. Från en beräknad ram på 24 miljoner kronor år 1986 minskade anslaget successivt till 10 miljoner kronor per år. Stödet kritiserades också för

byråkrati och krångel. Ett riksdagsbeslut om att persontransportstödet skulle upphöra ingick i en större besparing (prop. 1990/91:100 bilaga 8, bet. 1990/91:TU21).

I EG-kommissionens riktlinjer för statligt stöd för regionala ändamål anges att regionalstöd som är avsedda att minska ett företags löpande kostnader (driftstöd) i princip är förbjudna. Driftstöd kan endast lämnas inom ramen för s.k. försumbart stöd. Detta innebär att ett företag får ta emot högst 100 000 euro i sammanlagt stöd under en treårsperiod. Kommissionen har godkänt de nuvarande reglerna för transportbidrag t.o.m. år 2006.

Det är Nutek som prövar ansökningar om transportbidrag enligt förordningen om regionalt transportbidrag. Nutek kan också lämna ytterligare föreskrifter för tillämpningen av förordningen. Enligt en skrivelse från Nutek till Näringsdepartementet från oktober 2003 (N 2003/7698/NL) bidrar transportbidraget till många små företags överlevnad i stödområdet. Bidragets tillväxt-effekter bedöms dock av verket som mycket oklara. För närvarande utreder Nutek om stödet efter år 2006 kan göras mer utvecklingsorienterat, speciellt för små och medelstora företag. Uppgiften att hantera transportbidraget hör enligt verket bättre hemma hos en annan myndighet.

Glesbygdsverket (33:4)

Propositionen

Anslaget disponeras av Glesbygdsverket. Myndigheten har till uppgift att genom påverkan på olika samhällssektorer verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för glesbygds- och landsbygdsbefolkningen med tyngdpunkten i skogslänens inre delar samt i skärgårdsområdena.

Utgiftsprognosen för år 2003 uppgår till 26,5 miljoner kronor. Regeringen föreslår ett anslag på 25,6 miljoner kronor för år 2004.

Motionen

Folkpartiet anser i motion 2003/04:Fi240 att regionalpolitiken måste läggas om i riktning mot mer generella åtgärder. Glesbygdsverket som har en opinionsbildande uppgift bör avvecklas.

Vissa kompletterande uppgifter

Som redovisats i det föregående föreslås i betänkandet Mot en ny landsbygdspolitik (SOU 2003:29) ett antal förändringar av såväl Glesbygdsverkets roll som politikområdet i stort (se avsnittet Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken). I korthet förordas att en särskild utvecklingsinriktad landsbygdspolitik införs, frikopplad från den regionala utvecklingspolitiken. Glesbygdsverket föreslås byta namn till Landsbygdsverket och dess anslag bör flyttas från utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (från år 2004 Regional utveckling) till politikområdet Landsbygdspolitik under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (under ett departement som kallas Landsbygds- och jordbruksdepartementet).

Utredningsbetänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En sammanfattning av remissinstansernas yttranden över betänkandet återfinns i avsnittet Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken, till vilket hänvisas.

Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006 (33:5)

Propositionen

Anslaget disponeras av länsstyrelserna i Jönköpings, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Nutek för utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden avseende programperioden 2000–2006. Regionalfonden finansierar delvis programmen inom målen 1 och 2 (inklusive områden som får bidrag under en övergångsperiod) samt finansierar helt gemenskapsinitiativen Urban och Interreg III.

Utfallet för år 2002 var högre än anslaget beroende på att genomförandet av strukturfondsprogrammen kom i gång väl och på att utbetalningarna för åren innan varit lägre än beräknat. Anslagssparandet fick därmed tas i anspråk. Utgiftsprognosen för år 2003 uppgår till 1 420 miljoner kronor, vilket är högre än anslaget på 1 200 miljoner kronor. Även under innevarande budgetår väntas därför anslagssparandet tas i anspråk.

Regionalfondsramen för programperioden 2000–2006 beräknas till ca 7 900 miljoner kronor för de svenska programmen. Till och med april 2003 har 27 % av regionalfondsramen utbetalats och 77 % in-tecknats i beslut. Prognosen är att cirka 35 % av ramen skall vara utbetald vid årets slut.

Anslaget föreslås uppgå till 1 200 miljoner kronor år 2004. Till anslaget finns ett bemyndigande. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 besluta om åtaganden som innebär utgifter på högst 3 500 miljoner kronor under åren 2005–2008. Syftet är att anpassa anslaget till ett långsiktigt planerande för de beslutande myndigheterna enligt de intentioner som ligger till grund för EG:s fleråriga strukturfondsprogram.

Inga motioner har väckts på detta område.

Regionalt och lokalt utvecklingsarbete

Motionen

I motion 2003/04:N370 (c) anförs att Centerpartiet vill tillföra ytterligare resurser till utvecklingsarbetet, fördelat i två delar – en del för regionala behov och en del för lokal utveckling. Den regionala delen skall kunna användas till åtgärder som regionala myndigheter, näringsliv och ideell sektor gemensamt avtalar om. Den lokala delen av utvecklingspengarna skall kunna betalas ut direkt till lokalt utvecklingsarbete, t.ex. till byalag, och kunna användas som medfinansiering i olika typer av EU-projekt, som lokala utvecklingsgrupper initierar. I ett första steg föreslås 100 miljoner kronor till detta nya anslag för lokalt utvecklingsarbete. (Centerpartiets motionskrav om en

översyn av de regionalpolitiska stöden i syfte att frigöra resurser har tagits upp i avsnittet Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken.)

Vissa kompletterande uppgifter

Det kan erinras om att frågor om lokalt program för lokal utveckling och entreprenörskap behandlades utförligt hösten 2001 i utskottets betänkande 2001/02:NU4 (s. 84). Regeringen bedömde (prop. 2001/02:4) att det fanns behov av ett program för lokal utveckling och entreprenörskap inom ramen för breda partnerskap på lokal nivå. Programmet har två insatsområden, nämligen utvecklingsarbete med tyngdpunkt mot den ideella sektorns möjligheter att bidra till den lokala utvecklingen och entreprenörsfrämjande åtgärder med tyngdpunkt mot personer och företagare med utvecklingsidéer. Särskild vikt skall läggas vid ungdomars och kvinnors deltagande.

Enligt regeringsbeslut i september 2002 har regeringen uppdragit åt berörda länsstyrelser och självstyrelseorgan att utarbeta och genomföra lokala program för lokalt utvecklingsarbete och entreprenörskap. Högst 30 miljoner kronor beviljas för perioden 2002–2004. Programmet finansieras via det tidigare redovisade anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1). Medlen skall användas för att främja lokalt utvecklingsarbete inom ramen för ideella organisationers verksamhet. Högst 10 % av medlen får, efter behovsprövning, användas för utgifter hos ideella organisationer i samband med deras medverkan i mötesaktiviteter på regional nivå under programmets utarbetande m.m. Programmen kommer genom annan medfinansiering att ha en större omfattning än de av regeringen beslutade medlen om 30 miljoner kronor. Länen har under det första halvåret 2003 beslutat om program på området och redovisat dessa till Regeringskansliet. Den övervägande delen av pengarna fokuserar på området lokal utveckling där en viktig del är samverkan, nätverk, skapande av arenor för erfarenhetsutbyte, idédiskussioner och utvecklingsprojekt.

Inom Nutek pågår arbete med en sammanställning av de olika länens lokala program. Av dessa skall ett par exempel redovisas i detta sammanhang.

Stockholms län

I Stockholms län syftar programmet till att

- uppmuntra nya lokala och gränsöverskridande nätverk som inte är så etablerade i befintliga projektformer,
- på lokal nivå upptäcka den idéutveckling och kreativitet som finns,
- utveckla möten och arenor för idéutbyte,
- utveckla gränsöverskridande arbete mellan privat sektor, offentlig sektor och social ekonomi,
- frigöra kraft för lokal utveckling,
- bidra till hållbar lokal utveckling, trygghet, jämställdhet och mångfald genom en ständig läroprocess.

Målet är att synliggöra lokal utveckling och ge möjligheter för personer och grupper med idéer om utveckling att komma vidare och testa sina idéer.

Programmet skall i första hand uppmuntra och stimulera de utvecklingsidéer som kan betraktas som "steget innan" det är ett färdigt projekt eller affärsidé och prioritera nya lokala nätverk med entreprenörsfrämjande åtgärder.

Västernorrlands län

Programmet gäller för hela länet, men tätortsnära landsbygd, glesbygd och skärgård har högst prioritet. Västernorrland har två insatsområden, dels lokalt utvecklingsarbete där medel för exempelvis planer, inventeringar och analyser kan beviljas, dels lokalt entreprenörskap där syftet är att främja ökat entreprenörskap genom inspirationsstöd till personer, föreningar eller företag. Programmet skall ses som en del i tillväxtarbetet och syfta till att förstärka det lokala inflytandet, skapa och utveckla mötesplatser och ge möjlighet till lokala satsningar.

Länet skall redovisa en slutrapport till Nutek senast den 30 april 2005. Nutek skall i sin tur redovisa en samlad uppföljning av programarbetet till Regeringskansliet senast den 1 augusti 2005.

Enligt uppgift från den ideella föreningen Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva finns det numera ca 4 000 lokala utvecklingsgrupper, vilket kan jämföras med ungefär 1 000 grupper år 1990.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till de av regeringen framlagda förslagen till anslag m.m. i budgetpropositionen.

I motionerna 2003/04:Fi240 (fp), 2003/04:N345 (kd), 2003/04:N370 (c) och 2003/04:N389 (m) förordas andra belopp än regeringen föreslagit för olika anslag inom utgiftsområdet. Motionsyrkandena innebär att Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna förordat en lägre ram än den som regeringen föreslagit, medan Centerpartiet förordat en högre ram än regeringsförslaget. Näringsutskottet har i ett yttrande (i form av ett protokollsutdrag) över proposition 2003/04:1 såvitt gäller utgiftsramar m.m. jämte motioner meddelat finansutskottet att utskottet tillstyrker regeringens förslag till ram för utgiftsområdet och avstyrker motsvarande motionsyrkanden. Av protokollsutdraget framgår att företrädarna i näringsutskottet för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet tillstyrker förslagen i respektive motion.

Finansutskottet har nyligen tillstyrkt regeringens förslag till ram för utgiftsområde 19 (bet. 2003/04:FiU1). Riksdagen beslutade den 19 november 2003 om fördelning av utgifter på utgiftsområden för år 2004 och godkände beräkningen av utgifter på utgiftsområden för åren 2005 och 2006.

Av särskilda yttranden till detta betänkande framgår att företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet vidhåller sina förslag till ramar för olika utgiftsområden.

När det gäller hemsändningsbidraget inom ramen för stödet till kommersiell service, vilket tagits upp i motion 2003/04:N289 (c), ser utskottet positivt på att nya regler har införts fr.o.m. november 2003. De nya mer generösa

reglerna innebär att statens bidrag kan uppgå till högst 60 kr per hushåll och hemsändningstillfälle i stället för tidigare 45 kr.

Enligt utskottets uppfattning, vilken motsvarar regeringens förslag, bör anslaget för landsbygdsån minska avsevärt från nivån 60 miljoner kronor under år 2003 till 20 miljoner kronor under år 2004. Förslaget i motion 2003/04:N345 (kd) att minska anslaget ytterligare biträds inte av utskottet mot bakgrund av de skäl som tagits upp i det föregående. Efterfrågan på landsbygdsån kan komma att öka utöver den nivå som motsvarar utgiftsprognosen för år 2003, dvs. drygt 10 miljoner kronor.

I fråga om Glesbygdsverkets roll och uppgifter inom den regionala utvecklingspolitiken anser utskottet att den nu pågående beredningen av landsbygdspolitiska frågor inklusive Glesbygdsverket (se avsnittet Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken) bör inväntas. Enligt utskottets uppfattning är det av utomordentligt stor vikt att ett fullgott beslutsunderlag kommer att ligga till grund för eventuella förslag angående Glesbygdsverket. I väntan på att allt material föreligger anser inte utskottet att det är aktuellt att diskutera förändringar.

Kommissionen godkände relativt nyligen de nuvarande reglerna för transportbidraget. Liksom tidigare utgår utskottet från att den myndighet som har till uppgift att pröva frågor om transportbidrag, Nutek, noggrant följer utvecklingen och – såsom också har skett helt nyligen – ger sina synpunkter i fråga om behov av eventuella förändringar. De aktuella motionerna bör därför inte föranleda någon åtgärd.

När det gäller det i motion 2003/04:N370 (c) begärda nya anslaget för regionalt och lokalt utvecklingsarbete vill utskottet erinra om att motsvarande ändamål till viss del föreligger inom anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder. I detta sammanhang bör särskilt nämnas de lokala programmen för lokalt utvecklingsarbete och entreprenörskap, vilka nu är utarbetade och beslutade inom länen samt redovisade till Regeringskansliet. Beträffande det lokala utvecklingsarbetet anser utskottet att det är positivt att så många initiativ har tagits av lokala utvecklingsgrupper, hembygdsföreningar och kulturföreningar för att få den egna bygden att överleva och utvecklas och för att skapa förutsättningar för sysselsättning.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 19 (se bilaga 2). Likaså tillstyrks de övriga här berörda förslagen till riksdagsbeslut som framlagts i budgetpropositionen. Samtliga aktuella motionsyrkanden avstyrks därmed.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken (punkt 1)

av Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c), Stefan Hagfeldt (m), Henrik von Sydow (m) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N328 yrkandena 2, 4, 6, 9, 12 och 25 och 2003/04:N345 yrkande 1 och avslår motionerna 2003/04:N210, 2003/04:N255 yrkande 1, 2003/04:N271, 2003/04:N278, 2003/04:N322, 2003/04:N330 yrkandena 5, 6 och 8, 2003/04:N336 yrkande 4, 2003/04:N338 yrkande 1, 2003/04:N344 yrkande 1, 2003/04:N362, 2003/04:N378 och 2003/04:A341 yrkande 2.

Ställningstagande

Liksom föregående år instämmer vi i målet för den regionala utvecklingspolitiken men vi vill lägga tyngdpunkten på andra strategier än regeringen.

Statsmakterna bör stå för de legala och ekonomiska ramarna för den regionala utvecklingspolitiken; i övrigt bör inriktningen vara decentralisering i syfte att uppnå en hållbar tillväxt i alla delar av Sverige. Regioner blir livskraftiga när människor med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv. Vi förordar en politik som mobiliserar och uppmuntrar människor att ta egna initiativ och ta ansvar för både sig själva och sin bygd. Varje region och varje bygd har sin styrka och sina möjligheter som bäst kan tas till vara genom lokala initiativ. Tillgång till kultur, service och bra fritidsaktiviteter är en viktig förutsättning för att skapa en anda av gemenskap på landsbygden, vilket är väsentligt för att attrahera invånarna.

Frågan om landsbygds- och skärgårdspolitikens ställning i relation till den regionala utvecklingspolitiken är under utredning. När det gäller de organisatoriska frågorna menar vi att beslutsunderlaget, inte minst från EU:s sida, bör inväntas. Däremot anser vi att det finns skäl att markera vikten av att landsbygdspolitiken och skärgårdspolitikerna skall syfta till en allsidig utveckling av landsbygden respektive skärgården, trots skillnaderna mellan dessa båda slags områden när det gäller åretruntboende och fritidsboende. Utvecklingsfrågorna

omfattar exempelvis företagande, bredbandsutbyggnad, tillgång till utbildning och offentlig service samt utveckling av de areella näringarna och anslutande verksamheter.

En framtidsinriktad regional utvecklingspolitik bör inriktas på att skapa förutsättningar för utveckling. Enligt vår syn handlar det i första hand om att förbättra möjligheterna för företagande och arbete och att förstärka landsbygdsregionernas konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter. För detta krävs en genuin förståelse för företagandets villkor. I överensstämmelse med uppfattningen i motion 2003/04:N345 (kd) anser vi att strävan bör vara att näringslivet skall ges mer generella villkor, ägnade åt att ge goda förutsättningar för tillväxt i hela landet. Den nuvarande inriktningen på olika – och komplicerade – bidragsformer måste brytas. Då elimineras riskerna för att företagsstöd och bidrag snedvrider konkurrensen, vilket minskar effektiviteten i samhällsekonomin.

För de företagsstöd som trots allt behövs anser vi i likhet med den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) att inriktningen i huvudsak bör ligga på generella stöd. I budgetpropositionen håller regeringen tyvärr fast vid en föråldrad politik med bidrag, delegationer, utredningar och stark statlig styrning.

Det är ett oavvisligt krav att alla insatser inom den regionala utvecklingspolitiken utvärderas så att de instrument som kan behövas inom den nationella politiken och inom de prioriterade områdena successivt kan effektiviseras.

Särskilt viktigt är det att skapa förutsättningar som gör att små företag, ofta med kvinnor och invandrare som drivande kraft, stimuleras att växa liksom att nya företag startas. En bredare öppning för konkurrens inom den offentliga sektorn skulle i många fall gynna kvinnors företagande. Vi ser positivt på att jämställdhetsaspekterna beaktas inom ramen för den regionala utvecklingspolitiken, bl.a. genom att resultatuppgifterna kommer att anges för kvinnor respektive män – i enlighet med kravet i motion 2003/04:N328 (c). Integrationsaspekternas inlemmande i den regionala utvecklingspolitiken är ett område som bör belysas bättre.

Ett mer dynamiskt företagande och fler arbeten i privat sektor kräver insatser i huvudsak på andra områden än inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, nämligen i första hand i fråga om skatterna, arbetsmarknaden, kunskapsutvecklingen och transportsektorn. Vi tror också att mångfald och kreativitet utvecklas bättre inom ramen för lokala initiativ och med ett minskat statligt inflytande.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen bifalla här behandlade yrkanden i motionerna 2003/04:N345 (kd) och 2003/04:N328 (c). Övriga motionsförslag bör avslås av riksdagen.

2. EG:s framtida sammanhållningspolitik (punkt 4)

av Åsa Torstensson (c) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N328 yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt vår mening står det klart att det kommer att krävas reformer av EG:s sammanhållningspolitik i samband med nästa programperiod. En viktig faktor är självfallet den planerade utvidgningen av unionen. I detta ligger inte minst att beakta den stora ökningen av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen. EG-kommissionens andra lägesrapport visar att de ekonomiska klyftorna mellan de svagaste och de rikaste regionerna kommer att fördubblas genom utvidgningen. Dessa problem måste noggrant beaktas. Behovet av en ökad effektivitet när det gäller användningen av strukturmedlen är en annan faktor i detta sammanhang. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av förenkling och långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas. Som anförs i motion 2003/04:N328 (c) kan kritik riktas mot det nuvarande ovanifrånperspektivet på den finansiella styrningen inom EU. Helt klart enligt vår uppfattning är att EU inte bör få detaljstyra medel för regional utveckling.

Enligt uppgift kommer kommissionen inom kort att lägga fram den tredje sammanhållningsrapporten med konkreta förslag inför nästa programperiod. Den diskussion som nu äger rum är ägnad att utgöra en förberedelse för de steg i beslutsprocessen som väntar under kommande år. För att påverka utformningen av den framtida sammanhållningspolitiken krävs ett aktivt och engagerat medlemskap från Sveriges sida. Sammanhållningen kring en europeisk dimension är enligt vår uppfattning det viktigaste målet.

Med hänsyn till att det nu visat sig att Sverige har svårt att få med sig andra länder på den förhandlingslinje som riksdagen stakade ut föregående år anser vi att det är mycket viktigt att Sverige och Finland starkt hävdar gleshetskriteriet.

Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ställa sig bakom vad som ovan anförts. Därvid bifalls motion 2003/04:N328 (c) i aktuell del.

3. Ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken (punkt 5)

av Åsa Torstensson (c) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N328 yrkande 1 och avslår motionerna 2003/04:N215 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:N335 yrkande 8.

Ställningstagande

Som beskrivs i motion 2003/04:N328 (c) har regionalpolitiken traditionellt kännetecknats av omfattande centralstyrning. Enligt vår mening är det emellertid så att lokala och regionala organ har ett betydligt bättre beslutsunderlag än centrala myndigheter. Om fler människor kan påverka utvecklingen på sin ort kan den lokala utvecklingen påskyndas. Växtkraft skapas bäst underifrån, men en förutsättning för självbärande och livskraftiga regioner är att den lokala nivån kan stärkas genom ökat självbestämmande. Därför anser vi att makten bör omfördelas så att direktvalda regionala organ ansvarar för de företagsstöd och olika utvecklingsmedel som tillförs det regionala utvecklingsarbetet.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen bifalla här behandlat yrkande i motion 2003/04:N328 (c).

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Anslag m.m inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

av Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Henrik von Sydow (m).

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken skall vara att möjliggöra ökad tillväxt, att människor skall kunna leva på sin lön och stärkt trygghet. Antalet sjukskrivna och förtidspensionerade måste minska genom att sjukvård och rehabilitering förbättras. Detta kräver bl.a. en målmedveten politik för ett ökat arbetsutbud, rejäla satsningar på kunskap och forskning samt påtagliga förbättringar av klimatet för företagande. För att möjliggöra allt detta krävs en politik som innehåller lägre skatter för både löntagare och företagare, en skärpning av bidragssystemen, avregleringar och ökad konkurrens samt en ökad trygghet för och stärkt självkänsla hos medborgarna.

Våra förslag skall var trygga, väl sammanhållna och syfta till att skapa de bästa förutsättningarna för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Vi vill att fler, inte färre, kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten och självkänslan ökar också genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten och rättigheten att välja bidrar både till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi om de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tryggt sätt kunna genomföra de uppgifter som skall vara gemensamma. Exempelvis tillförs betydande resurser för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning, skatteförändringar samt finanspolitiska ramverk – präglas av ordning och reda och skall ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Eftersom riksdagens majoritet den 19 november 2003 har beslutat om ramar för de olika utgiftsområdena i enlighet med finansutskottets förslag och därmed valt en annan inriktning av politiken,

deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 19.

I det följande redovisar vi i korthet det moderata alternativet till politik inom utgiftsområde 19. Vår politik finns närmare utvecklad i motionerna 2003/04:Fi239 (m) och 2003/04:N389 (m) och beloppen framgår av bilaga 2. Våra principiella ståndpunkter framgår av de nämnda motionerna och av våra reservationer i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU4 i samband med utskottets beredning av regeringens proposition om den regionala utvecklingspolitiken. Vår uppfattning om vissa grunddrag beträffande inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken framgår dessutom av reservation 1 (m, fp, kd, c) i detta betänkande.

För budgetåret 2004 har vi förordat en minskning av anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder med 550 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) påvisade företagsstödens negativa effekter, och då särskilt de selektiva stödformernas, samt att de hanteras på ett sådant sätt att de bidrar till en konservering och därmed utgör ett hinder för utveckling. Vidare visade utredningen tydligt att företagsstöd aldrig kan ersätta entreprenörskap, företagande och dynamik. I enlighet med dessa slutsatser vill vi minska de selektiva stödformerna och ersätta dem med generella åtgärder som förbättrar förutsättningarna i regionerna.

Budgetpropositionen visar att regeringen håller fast vid en föråldrad och kontraproduktiv politik. Det är vår uppfattning att den regionala utvecklingspolitiken i stället bör inriktas på att skapa förutsättningar för olika regioners och människors möjligheter till utveckling. Genom att bl.a. förbättra och bygga ut vägnätet, skapa en utbyggd IT-infrastruktur, sänka drivmedelsskatter och sociala avgifter och i övrigt förbättra villkoren för företagande vill vi lägga grunden för tillväxt i hela Sverige.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

av Eva Flyborg (fp) och Yvonne Ångström (fp).

Folkpartiet liberalernas budgetförslag för år 2004 innebär i sina huvuddrag strategiska skattesänkningar på arbete och företagande inom ramen för en ansvarsfull budgetpolitik. Syftet är att uppnå en långsiktig och uthållig tillväxt. Våra utgiftsökningar avser främst förbättringar inom hälsovård, sjukvård och social omsorg, rättsväsende och ökat internationellt bistånd.

Folkpartiets förslag till utgiftsram för utgiftsområde 19 Regional utveckling har emellertid avvisats i budgetprocessens första steg. Då vårt budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen på anslag inom utgiftsområdet. Vi väljer således att inte delta i utskottets beslut avseende moment 6 om anslag m.m. inom det aktuella utgiftsområdet för budgetåret 2004.

För utgiftsområde 19 har vi förordat ett anslag för år 2004 som är 512 miljoner kronor lägre än Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag. I partimotion 2003/04:Fi240 (fp) redovisas Folkpartiets syn på de

regionalpolitiska anslagen. Vår syn på den regionala utvecklingspolitiken genomsyras liksom tidigare år av ett underifrånperspektiv och tar sin utgångspunkt i den enskilde individen.

Som bl.a. den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) visat skulle de traditionella regionalpolitiska stöden kunna reduceras. De selektiva stödformerna inom den regionala utvecklingspolitiken bör enligt vår uppfattning minskas för att på sikt avvecklas. För år 2004 har Folkpartiet därför föreslagit att anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder skulle minskas med 500 miljoner kronor i förhållande till vad regeringen föreslår i budgetpropositionen. På två års sikt vill vi avveckla Glesbygdsverket, som främst ägnar sig åt opinionsbildning. Därför föreslogs för år 2004 en minskning av verkets anslag med 12 miljoner kronor.

Vår principiella uppfattning om hur den regionala utvecklingspolitiken skall utformas framgår av reservationer i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU4. Folkpartiets uppfattning om vissa grunddrag beträffande inriktningen av politiken kan dessutom utläsas i reservation 1 (m, fp, kd, c) i här föreliggande betänkande. Utöver vad som redovisas i dessa sammanhang vill vi erinra om vår syn på politiken, vilken beskrivs i Folkpartiets motion 2002/03:Fi240 i fråga om behovet av en långsiktig skattereform, avveckling av det statliga bolagsinnehavet, en omläggning av arbetsmarknadspolitiken, mer investeringar i vägnätet m.m.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

av Lars Lindén (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den Socialdemokraterna och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer för minskad ohälsa, förbättrad lönebildning och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därtill bör infrastrukturen och de långsiktiga förutsättningarna för ett ökat bostadsbyggande kraftigt förbättras. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla.

Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel och där de rekordhöga sjuktalen måste mötas med en kraftigt förbättrad rehabilitering, förebyggande åtgärder och en förbättrad arbetsmiljö. Det handlar om skatterna på arbete och företagande som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens lägre skattetryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras. Kristdemokraternas ekonomiska politik sammanfattas i motion 2003/04:Fi241.

Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt på åtminstone 3 % per år över en konjunkturcykel, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser och där statens finanser blir mindre konjunkturkänsliga. Den ”utveckling” som pågår under socialdemokratiskt styre är den omvända: sysselsättningen minskar, tillväxten väntas bli lägre än i omvärlden, statsskulden ökar, detaljstyrningen ökar och i stora delar av kommunsektorn erbjuds sämre vård och omsorg till högre skatt.

Riksdagsmajoriteten – bestående av företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – har nu genom beslut om ramar för de olika utgiftsområdena samt godkännande av beräkningen av statens inkomster för år 2004 ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför redovisar jag i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområde 19 och som jag skulle ha yrkat bifall till om Kristdemokraternas förslag till ramar hade vunnit riksdagens bifall i den första beslutsomgången.

Den regionala utvecklingspolitikens främsta uppgift är enligt min mening att bidra till utvecklingen av livskraftiga regioner i hela landet. Målet för den politik vi förordar är att hela Sverige skall leva och att varje kommun skall vara ett fungerande samhälle, där människor kan få sina grundläggande behov av arbete och service tillgodosedda.

I Kristdemokraternas partimotion 2003/04:Fi241 och kommittémotion 2003/04:N345 redovisas vår syn på anslagen inom den regionala utvecklingspolitiken. Våra förslag innebar att ramen för utgiftsområde 19 skulle minskas med 250 miljoner kronor jämfört med det förslag som presenteras i budgetpropositionen.

Som bl.a. den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) visat kan de traditionella regionalpolitiska stöden minskas. Den ståndpunkten delas av Kristdemokraterna. Anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder omfattar 1 515 miljoner kronor, varav en viss del disponeras av regeringen. Vi anser att regeringen bör redovisa vad pengarna skall användas till. Enligt vår uppfattning borde anslaget minskas med 240 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

100 miljoner kronor av denna besparing, på totalt 240 miljoner kronor, skulle vi vilja överföra till utgiftsområde 24, Turistfrämjande (38:4). Vi skulle då kunna fördubbla statens marknadsföring av vårt land som det attraktiva och unika turistland som det i verkligheten är. (Se vidare vår turistmotion 2003/04:N347.)

Detta skulle ge kraftiga, bestående, regionalpolitiska effekter. Turistnäringen uppskattar att över 17 000 nya arbetstillfällen inom några år skulle skapas om vi fördubblade marknadsföringen på turism. De flesta av dessa arbetstillfällena skulle skapas i landsbygden.

I dag omsätter svensk turistnäring mindre än hälften av EU-genomsnittet per capita. Regeringens marknadsföring av turism är bland de lägsta i EU och exempelvis bara en tredjedel så stor som våra nordiska grannars satsningar. Det är mycket anmärkningsvärt att regeringen avstår från att göra denna lönsamma satsning på turism. Endast med en halv procents ökning av de internationella turisterna i Sverige skulle dessa 100 miljoner kronor vara finansierade. Det realistiska resultatet är dock att de internationella turisterna i landet skulle öka rejält, på några års sikt, med en fördubblad turistmarknadsföring. Statens inkomster av detta skulle då öka med många miljarder kronor per år och många arbetstillfällen skulle skapas i gles- och landsbygden, där behoven av arbetstillfällen är som störst. Man kan svårigen hitta ett verkkningsfullare sätt att få positiva, bestående, regionalpolitiska effekter av en satsning på 100 miljoner kronor.

När det gäller anslaget (33:2) Landsbygdslån, som under år 2003 omfattar 60 miljoner kronor, menar jag att nuvarande landsbygdslån är viktiga för utveckling av gles- och landsbygden och att verksamheten borde fortgå i den nuvarande omfattningen. Det kan dock konstateras att efterfrågan på landsbygdslånet under de gångna åren varit liten. Resultatet har blivit att ett betydligt anslagssparande har byggts upp. Kristdemokraterna har därför bedömt att en fortsatt verksamhet på området kan fortgå på samma nivå med ett anslag som uppgår till 10 miljoner kronor i stället för 20 miljoner kronor, som regeringens förslag innebär.

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

av Åsa Torstensson (c).

Centerpartiets förslag till ram för utgiftsområde 19 Regional utveckling för år 2004, vilket är 592 miljoner kronor högre än Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag, har inte vunnit riksdagens bifall i budgetprocessens första steg. Då Centerpartiets budgetförslag är en helhet är det i detta andra steg inte meningsfullt att delta i beslut avseende fördelning och storlek av olika anslag inom ramen. Jag väljer således att inte delta i utskottets beslut avseende moment 6 om anslag m.m. inom utgiftsområde 19 för budgetåret 2004.

Centerpartiets syn på de regionalpolitiska anslagen har redovisats i partimotion 2003/04:Fi242 och i kommittémotion 2003/04:N370.

Växtkraft skapas bäst underifrån, anser Centerpartiet. När många människor är med och bygger samhället underifrån kan den lokala utvecklingen ta fart. Stabil och långsiktig tillväxt skapas när hela landet får vara med och bidra. Det förutsätter att bidragstänkandet inom den regionala utvecklingspolitiken bryts. För att skapa livskraft i hela Sverige måste det finnas vissa grundförutsättningar som t.ex. ökat regionalt och kommunalt självstyre, ett förbättrat företagsklimat för små och medelstora företag, välutbyggd infrastruktur, en stärkt rättstrygghet och en väl fungerande kommunal skatteutjämning. Ett rättvist skatteutjämningsystem ger möjligheter för den offentliga sektorn att hålla hög kvalitet i hela landet.

Sverige är rikt på naturresurser som kan vidareutvecklas samtidigt som en satsning på småskalig livsmedelsproduktion, landsbygdsturism och förbättringar för fiskerieringen ger resurser och möjligheter för livskraftiga företag och bygder. Vi vill också satsa på ett program för utveckling av alternativa drivmedel ur spannmål och skogsråvara. I utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart samhälle har de agrara näringarna en nyckelroll.

Jämfört med regeringens förslag till anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder har Centerpartiet velat göra ytterligare satsningar på olika regionala utvecklingsinsatser. Vi har därför velat tillföra 492 miljoner kronor under detta anslag.

Vidare vill Centerpartiet stärka den lokala nivån genom ökat självbestämmande. Livskraft kommer underifrån, och det är i de tusentals frivilliga utvecklingsgrupperna som den lokala utvecklingen främst skapas. Vi har förordat att ytterligare resurser tillförs utvecklingsarbetet, fördelat på två delar – en regional del och en del till den lokala utvecklingen. Därför ville vi på ett nytt anslag för regionalt och lokalt utvecklingsarbete föra upp 100 miljoner kronor. De lokala utvecklingspengarna borde betalas ut genom regionmyndigheter eller kommuner direkt till lokalt utvecklingsarbete som t.ex. byalag. Utvecklingspengen skulle även kunna användas som medfinansiering i olika typer av EU-projekt som de lokala utvecklingsgrupperna initierar.

Centerpartiets uppfattning om vissa grunddrag beträffande inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken framgår dessutom av reservation 1 (m, fp, kd, c) i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2003/04:1 (utgiftsområde 19 Regional utveckling)

Regeringen föreslår

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 i fråga om ramanslaget 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 3 200 000 000 kronor under åren 2005–2012 (avsnitt 3.9.1),
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 i fråga om ramanslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006 göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 3 500 000 000 kronor under åren 2005–2008 (avsnitt 3.9.5),
3. att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 19 Regional utveckling i enlighet med uppställningen under avsnitt 1 i propositionen.

Motioner från allmänna motionstiden

2003/04:Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

25. (delvis) Riksdagen anvisar för 2004 anslagen under utgiftsområde 19 Regional utveckling enligt uppställningen i tabell 12 i motionen.

2003/04:N210 av Viviann Gerdin m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta fram ett landsbygdspolitiskt framtidsprogram.

2003/04:N215 av Kenneth Johansson m.fl. (c, fp, kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samtliga medel för allmänna regionalpolitiska åtgärder, förutom de som avser företagsstöd, av regeringen skall tilldelas samverkansorgan i län där sådana finns.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frågan om att överföra beslut om företagsstöd till samverkansorganen skall prövas snarast för eventuellt genomförande till år 2005.

2003/04:N236 av Hans Stenberg och Göran Norlander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportstöd till tjänsteföretag.

2003/04:N246 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Göran Norlander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s strukturfonder.

2003/04:N255 av Jörgen Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta en samlad syn för utvecklingen av landsbygden i syfte att uppnå tillväxt i hela Sverige.

2003/04:N267 av Birgitta Sellén och Solveig Hellquist (c, fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör se över bemyndigandesystemet när det gäller anslag 33:1.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över möjligheterna att införa ett budgetsystem som inte riskerar att försvåra myndigheternas möjligheter att effektivt stödja företag inom ramen för det regionalpolitiska stödsystemet.

2003/04:N271 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra vissa kommuner i Norrbotten till försöks- och modellkommuner för en ny regionalpolitik.

2003/04:N278 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förutsättningarna för en levande landsbygd.

2003/04:N288 av Runar Patriksson och Anita Brodén (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en glesbygdsombudsman.

2003/04:N289 av Margareta Andersson och Birgitta Carlsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka hemsändningsbidraget.

2003/04:N322 av Jan-Olof Larsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om uppföljning och utvärdering av användningen av offentliga resurser till stöd för sysselsättning och tillväxt.

2003/04:N328 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en omfördelning av makt så att direktvalda regionala organ ansvarar för de företagsstöd och olika utvecklingsmedel som tillförs det regionala utvecklingsarbetet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den framtida behandlingen av landsbygdsfrågor och regionala utvecklingsfrågor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s framtida sammanhållningspolitik borde rikta in sig på att förstärka sammanhållningen och den "europeiska dimensionen" inom unionen i stället för att detaljstyra medel för regional utveckling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målet för en landsbygdspolitik.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn av hur det regionalpolitiska stödet fungerar och betalas ut bör kunna leda till att rejäla resurser frigörs för regionala och lokala utvecklingsresurser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering och förändringar av regionalpolitiken utifrån ett jämställdhetsperspektiv.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att analysera invandrares villkor ur ett regionalpolitiskt perspektiv.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att formulera en särskild skärgårdspolitik.

2003/04:N330 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av lokal demokrati.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en vidareutveckling av Folkhälsoinstitutets verksamhet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grundservicepaket och servicepunkter.

2003/04:N335 av Ingegerd Saarinen och Lotta N Hedström (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge lokalbefolkningen och regionens invånare ökad makt över de regionalpolitiska medlen.

2003/04:N336 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka jämställdheten.

2003/04:N338 av Rosita Runegrund och Sven Brus (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en samlad politik för utveckling av de svenska skärgårdsområdena.

2003/04:N344 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre villkor för landsbygdsutveckling.

2003/04:N345 av Lars Lindén m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer och mål för regional utveckling.
7. Riksdagen beslutar att för budgetåret 2004 anvisa anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling med förändringar i förhållande till regeringens förslag enligt uppställning i motionen.

2003/04:N362 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om landsbygdens särskilda villkor.

2003/04:N370 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar anslagen under utgiftsområde 19 Regional utveckling med ändringar i förhållande till regeringens förslag enligt uppställning i motionen.

2003/04:N378 av Jan-Olof Larsson och Ingela Thalén (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att skapa en levande kust och skärgård.

2003/04:N385 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förenkling av ansökan av pengar från EU:s strukturfonder.

2003/04:N389 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

1. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 19 anslag 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder 964 835 000 kr.

2003/04:N409 av Jarl Lander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportstödet.

2003/04:A341 av Carina Ohlsson m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om offentliga resurser som syftar till att främja sysselsättning och tillväxt.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning. Företrädarna för (m), (fp), (kd) och (c) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 1–4).

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag	An- slagstyp	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	(c)
33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder	(ram)	1 514 835	-550 000	-500 000	-240 000	+492 000
33:2 Landsbygdslån	(ram)	20 000			-10 000	
33:3 Transportbidrag	(ram)	346 000				
33:4 Glesbygdsverket	(ram)	25 612		-12 000		
33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006	(ram)	1 200 000				
33:6 Regionalt och lokalt utvecklingsarbete*	(ram)					+100 000
Summa		3 106 447	-550 000	-512 000	-250 000	+592 000

* = Förslag om nytt anslag